

Эхэ найсан нютагаа эд камта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
ФЕВРАЛИИН
9
Үбэлэй һүүл шарагшан
үхэр
һарын 20
ПЯТНИЦА
гарагай 6
№26 (19366)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

Нютагай захиргаанай зургаануудта ТҮРҮҮШЫН АЛХАМУУД

Үнгэрхэн жэлэй декабриин 17-до районий өөһэдыгөө хүтэлбэрлгын зургаанда депутатудууд хунгадаа гэжэ мэдэнэбди. Районно Советэй түрүүшын эмхидхэлэй суглаан боложо, өөһэдыгөө хүтэлбэрлгын Устав зохёон бүрилдүүлхэ бүлэг байгуулагдаа һэн. Бюджетэй болон социально-экономическа асуудалнуудай талаар саг үргэлжын хоёр комиссийн бүридхэл тухай шийдхэбэри абтаһан юм. Районий өөһэдыгөө хүтэлбэрлгын зургаанай Уставай проект аймагай "Знамя труда" һониндо хэблэгдээ. Районно Советэй социально-экономическа

асуудалнуудаар комиссийн түрүүшын зүблөөн һаяхана болобо. Саг үргэлжын комиссийн бүридхэлдэ депутатудууд А. Б. Аригунов, Ю. Д. Бакшеев, В. С. Батуев, А. В. Семёнов, А. Г. Струкова, С. П. Цыренов гэгшэд ороно. Районий 1995 оной социально-экономическа байдал тухай болон социальна удаха шаартай эмхи зургаанууд болон предприятинууды 1996 ондо нэргээхэ талаар ямар хүдэлмэри хэжэ тухай асуудал комисси хаража үзөө. Гол түлэб ямар юумэн тухай хөөрөлдөөн болооб гэбэл, районий социально-экономическа хүгжэлтын гол шэглэлнүүды хараалжа, мүн барилгын эмхи зургаануудай

байдал хаража үзөөд, ажаһуушадые ажалаар хангаха хэрэгтэ үгтэһэн урьһаламжын мүнгэ яагаад зүбөөр хэрэглэхэ тушаа хөөрөлдөөн болоо. Комиссийн зүблөөн дээрэ районий захиргаанай экономикын, архитектурын, эрдэм һуралсалай управлениин таһагуудай мэдээсэлнүүд шагнагдаа. Харин комиссийн хоёрдохи зүблөөн дээрэ Захааминий хизаар-медицинскэ отделинийн ажаһуушадые социальна талаһаа хамгаалгын таһагай ажал хэрэг зүбшэн хэлсэгдэбэ. **Б. ТАБДАЕВ,** "Знамя труда" газетын корр.

Россин Федерациин Президентын тушаалда кандидадые дэмжэлгэдэ һунгагшадай гар табилгы суглуулха гурим

Россин Федерациин Президентын тушаалда кандидадые дэмжэлгэдэ һунгагшадай гар табилгы суглуулха гурим "Россин Федерациин эрхэтэдэй һунгуулийн эрхэнүүдые лаб хангалга тухай" Федеральна Хуулийн 19-дэхи статьягаар, "Россин Федерациин Президентын һунгалта тухай" Федеральна Хуулийн 34-дэхи, 35-дахи статьянуудаар тодорхойлодог.

олохо ёһотой. Сэрэгэй частнуудта байдаг сэрэгшэдэй дунда гар табилгы суглуулга сэрэгэй частнуудай командирнуудтай зүбшэжэ бэелүүлэгдэдэг, гар табилгы суглуулхада тэдэнь туһалдаг.

Гар табилгын суглуулга һунгалтын үдэрһөө 60 үдэр врид тусхайлбал, 1996 оной апрелин 16 болотор дүүргэгдэхэ ёһотой. Россин Федерациин Президентын тушаалда кандидадые дэмжүүлхэн һунгуулийн нэгдэл (хамтарал), һунгагшадай эдэбхитэдэй бүлэг һунгагшадай нэгэ миллионһоо үсөөн бэшэ гар табилга суглуулха уялгатай юм. Россин Федерациин нэгэ субъектдэ суглуулагдаха бүхы гар табилгын процентһээ олон һунгагшадай гар табилга гэхэ гү, али 70 мянган һунгагшадай гар табилга суглуулагдаха ёһотой.

Россин Федерациин Президентын тушаалда кандидадые дэбжүүлгын суглуулха үедэ һунгагшадта эдилгэ үгэхэ, һунгагшадта баалалта хэжэ ямаршые зүйлнүүд хоригдодог. һунгагшын ухаан бодолдонь нүлөөлхэ, хүсэ хэрэглэжэ, гар табиһыень баадхаха хэрэг баалалта гэжэ тоологдодог юм. һунгагшадта мүнгэ түлэхэ, бусадшые юумэдурадхаха зуураа гар табилга табаха нэдэлгэ гаргагшад тухай Буряад Республикын һунгуулийн комиссида бэшэмэл гомдолоор хандаха хэрэгтэй.

"Бүридхэлдэ абалгын үнэмшэлгын номер" гэхэн мүр соо бүридхэлдэ абалгын үнэмшэлгын номергүй гар табилгын хуудан дээрэ гар табилгы суглуулжа болохогүй гээд һунгагшадта һануулаа. Россин Федерациин Президентын тушаалда кандидадые дэмжэжэ, 18 наһа гүйсэхэн Россин Федерациин эрхэтэд гараа табиха эрхэтэй. һунгагшадай ажалладаг, алба хэдэг, һурадаг, ажаһуудаг газарта, һунгалтын урда тээхи хэмжээ ябуулганууд дээрэ гар табилгы суглуулжа болодог. Ажалша коллективүүдтэ гар табилга ажалдай гурим журам, технологическа зүйлнүүдтэ һаад ушаруулаха ёһогүй, харин үйлсэнүүдтэ, ажаһуудаг газартань гар табилгы суглуулга эрхэтэдэй амарха, гэр байраа ойро хүртэшэгүй байлгаха эрхэ, ниитын гурим эдэбгдэхэ ёһогүй. Захиргаанай гулваанар, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон албан зургаануудай хүтэлбэрлэгшэд гар табилгы суглуулгадта туһалха, гар табилгы суглуулхада таарамжатай байра

һунгагша гар табилгын хуудан соо гар табиһан үдэрөө заахаһаа гадна, Россин Федерациин эрхэтэнэй паспортнын номер, сери, алба хэжэ байһан хүнүүдэй билет гү, али бусад үнэмшэлгэ, Россин Федерациин эрхэтэн болоһон тухай консульско эмхи зургаанай үнэмшэлхэн саарһан, "Россин Федерациин эрхэтэниие гэршэлхэн саг зуурын документнүүд тухай" 1992 оной декабриин 9-дэ баталагдаһан Россин Федерациин Правительствын тогтоолой үндэһөөр абтаһан бусад документнүүд байха зөргэтэй. һунгагша Россин Федерациин Президентын тушаалда ямаршые кандидадые дэмжэжэ гараа табиха, зүгөөр нэгэ кандидадые дэмжэжэ, нэгэ дахин гараа табиха эрхэтэй. һунгуулийн нэгдэл ба һунгуулийн хамтарал, һунгагшадай эдэбхитэдэй бүлэг һунгагшадай гар табилгы суглуулга Россин Федерациин 18 наһа гүйсэхэн ямаршые эрхэтэндэ даалгаха эрхэтэй. Эрхэтэнэй һунгуулийн эрхэдэ һаад ушаруулан хүнүүд уголовно харюусалгада хабадуулагдадаг гэжэ һануулха хэрэгтэй.

**Буряад Республикын
һунгуулийн комисси.**

ШАГНАЛ

Багшын ажалда амжалтанууды туйлаһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной январин 19-нэй Зарлигаар П. И. Чайковскийн мэрэмжэтэ Улаан-Үдын хүгжэмэй колледжын багшанары Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба гэбэл:
Лазарев Валерий Гавриловичы - таһагые даалша.
Шамбеева Вера Намдыковнае - багша.

Белоусова Лидия Романовнае Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Соёлой эмхи зургаануудта үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэриһэнэһинь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной январин 19-нэй Зарлигаар Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба гэбэл:
Бадмацыренова Дудари Дамбажамсуевнае - Хэжэнгын аймагай киновидео-түбэй директор.
Павленко Татьяна Петровнае - Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй хүгжэмэй 5-дахи һургуулийн багша.
Шагдурова Валентина Викторовнае - Баргажанай аймагай соёлой болон түүхын хүшоонүүдые хамгаалха талаар инспектор.

Эрдэм һуралсалай болон гүрэнэй эмхи зургаануудта үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэриһэнэһинь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной январин 19-нэй Зарлигаар Баргажанай аймагай захиргаанай таһагые даалша

ХУУЛИ БЭЛДЭГДЭНЭ

"Профсоюзууд, тэрэнэй эрхэ болон ажал ябуулгыень лаб хангалга тухай" Россин Федерациин Хуулида Россин Федерациин Президент Б. Ельцин январин 12-то гараа табяа.
"Буряад Республикын профсоюзууд тухай" Хуули бэлдэгдэжэ байнхай.
В. ВОЛЬСКИЙ.

ГАЗАР ХҮДЭЛБЭ

Февралиин 7-до үглөөнэй 10 час 55 минутада республика доторнай газар түлэбэ.
Буряад Республикын Граждан оборонын ба онсо байдалай комитедэй түрүүлэгшэ Г. Ф. Соловьёвой мэдээсэлхэнэй ёһоор, Эрхүүгэй газарай лабораториуе шэнжэлдэг институтдай лабораториин приборнууд Листвянка район шадар 6 балл хүсэтэйгөөр газар түлэбэ гэхэн мэдээсэл үгтэһэн байна. Түлэбэ Эрхүү хотодо - 4-5, Улаан-Үдэ - 3,5-4, Кабанскда 4 балл хүсэтэйгөөр газар түлэбэн байха юм. Газарай түлэбэдэ, гэр байра хандараагүй, хүн зон гэмтээгүй.
Манай корр.

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой заһабарилгын цехэй токарьна участогта табан дүй дүршэлтэй токарьнууд хүдэлжэ байдаг. Тэдэнэй дунда наһаараа эгээл залуу токарь Лидия Викторовна Хорбохонова ветерануудһаа дутахагүй ажаллажа, шадал шамбай харуулна. Тэрэ Улаан-Үдэин 2-дохи ГПТУ дүүргэһэн.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: токарь Л. В. Хорбохонова.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТҮНХЭНЭЙ, АХЫН РАЙОНУУДА ОШОБО

Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Л. В. Потапов Түнхэнэй, Ахын районуудта ошоо. Тэрэ тус районуудай холын ажакһынуудта хүрэжэ, хүн зонтойнь хөөрөлдэхэ, ажал хэрэгүүдтэйн танилсажа байна. Аглаг хадата Ахын райондо ошоходоо, малшад ба таряшадтай, алта малгагшадай, артелиин хүдэлмэришэдтэй уулзаха юм.

Хабарай тарилгада хэр бэлдэнэт?

БУЛТАНАЙ ОРОЛДОБОЛ...

Хүдөө ажахын хүдэмэрлэлгээдэй мүнөө үедэ эгээл хүндэ байдалда ороод байганиинь эли. Бүхы юумэн дугаадана. Таряашадай илангаяа хабарай тарилгада бэлдэхэ хэрэгтэ энэнь элээр үзэгдөөдхино.

Алхам бүхэндэмнай бэрхэшээлүүд дайралдана, гэжэ хабарай тарилгын хүдэмэридэ техникэ, машинаа заһабарилжа байдаг механизаторнууд нэгэн дуугаар мэдүүлнэ.

Запас хэрэгсэлнүүдээр бэрхэтэй байдал ушаранхай. Мүэ ээ сагта техникэмнай абаж танаггүйгөөр элэжэ хуушараа. Иимэ байдал ямар юумэнһээ болоноб гэхэдэ, **р о м ы ш л е н н о с т ь** тракторнуудые, комбайнуудые, сеялкэнүүдые, мүн тэдэнэй запас хэрэгсэлнүүдые багаар гаргадаг болошоо. Тиигээдшье эдэ техникын үнэ сэнгүүдын хэды болонхойб гэжэ хэлээдшье ялай. Манай ажахын ургуулжа абаһан бүхы ургасаяа худалдаа, олоһон мүнэ зөөрөөрээ нэгэ трактор худалдажа абаа хаамнай, хүрөөл даа. Хүндэ хүшэр сагай хүржэ ерэнһыень энэ баримта гэршэлжэ үгэнэ ха юм.

Таряашанай ажахынуудай "Авангард" нэгэдэлэй механизаторнууд бэрхэтэй үедэ гараа хабсараад хуунагүй. Илангаяа заһабарилгад энэ хэрэгтэ одоол ухаан бодолоо гаргажа, хуушаржа элэһэн деталь узелнуудыень нэльбэн шэнэлхые оролдно. Жэшээлхэдэ, хүдөөгэй таряшад ороһоной сеялкэнүүдтэ, культиваторнуудта гү, али анзаһануудта одоол тэн хэрэгтэй детальнуудыень нэльбэн шэнэлхэдэ, ажахынгаа юрын дэ мастерской соо хэнэ ха юм. Эндэнь тиимэ заводской томо хайн станогүүд, дээдын гарай мэргэжэлтэд байхагүй. Хүдөөгэй шадабаритайшууд машина хадагалдаг талмай дээрһээ хүсөөг түмэр абаад, хүүдлинсэдээ тэрэнэй улайгаһанайнгаа хүүлээр хэрэгтэй деталингаа дүрһыень гаргажа, удаань юрын станок дээрээ сабшуураар сабшалсажа байгаад, тэрэ деталая нормодонь оруулна.

Юрын аргал ха юм. Теэд хайшан гэхэбши?

Энэ хэрэгтэ шадабарья харууһан слесарь-заһабарилгад тус ажахыда яһала олон. Тусхайлан хэлэбэл, Василий Иннокентьевич Щербакковой даадаг бригадын

слесарьнууд Иннокентий Георгиевич Грудинин Павел Иванович Грудинин хоёр болоно. Даалгагдан ажалдаа онсо харюусалгатайгаар хандадаг хүбүүд юм. Эдэнэр ганса мэргэжэлээр хүдэлдэг бэшэ, мүн гагналын агрегата, токарна станок дээрэ, хүүдинсэдэ ажаллаха арга шадабаритай.

Техникэ заһабарилхадаа, элэжэ муудаһан детальнуудыень абажа хаядаггүй, харин саашань хэрэглэхэ саг болотороо хадагалдаг хайн заншалтай. Хэрбээ деталь хэрэгтэй болошоо һаа, тиихэдэнь хадагалһанаа абажа, гагнуурийн хүсөөр хайлуулһанай аргаар элэһэн муудаһан тальень станок дээрээ тошылдожо байгаад, хэрэглэхээр бэлэн болгоно. Бэцэ зарим детальнуудай, жэшээлхэдэ, штырь, подвескэ, креплене гэхэ мэтэ зүйлнүүдые тэдэнэр ооһэдһынгөө хүүдинсэдэ бүтээдэг байха юм.

Барыкинай заһабарилгад шагтагалдаг машина, түхээрэлгэнүүдэ хабар болотор барижа байдаггүй, үбэлэй сагта бэлдэдэг заншалтай. Жэшээлхэдэ, механизаторнууд тарилгын болон хүрһэ элдүүрилдэг техникээ заһабарилжа намартаа үшөө эхилэнхэй.

Мүнөөдэрэй байдалаар бүхыдөө байһан ороһоной зургаан сеялкэмнай бултадаа бэлэн болгогдонхой, гэжэ машина, техникэ хадагалдаг талмайе даагша В. И. Щербакков хэлэбэ. Долоон культиватораа, арбан зургаан анзаһаяа эдэ үдэрнүүдтэ заһабарилжа үүргэжэмнай. Шагтагалдаг техникын залажа байдаг хабарнууд түргэн элэдэг. Тиимэ дээрһээ тэдэниие ооһэдтоо хэдэг болонхойбди. Зүгөөр тэрэндэ таарахаар түмэр хэрэгтэй юм.

Тэдэнээ бэлэн болгоһоор, үбһэнэйнгөө, тэжээл бэлдэхэдэ техникээ заһабарилжа захиалһанай, гэжэ сүт хүдэлдэг нүхэр Иннокентий Георгиевич Грудинин хоёрэдөөндэ оролсоно. Иигэжэ бидэ тэжээл нөөсэлхэ хайн болотор бүхы кәсилкануудаа, тармуурнуудаа, үбһэ түлхидэг волокушануудаа бэлэн болгохо ёһотойбди.

Машина хадагалдаг талмайн хүдэмэрлэлгшэд шэнэ тээрмэ тодхохо талаар ехэхэн хэмжээнэй ажал хэһэн байна. Удангүй тэрэнээ хүдэлгэжэ, нютагайхидайнгаа захилаар орооһыень талхан болгожо

үгэхэмнай. Эдэ бригадын хүбүүд үнэхөөрөөшье дүй дүршэлтэй мэргэжэлтэд болоно, гэжэ таряашадай ажахынуудай "Авангард" нэгэдэлэй түрүүлэгшэнэр. Павел Трещилович Кушнарев нэмэжэ хэлэбэ.

Байгша оной хабарай тарилгадаа мүнөөдэрэй байдалаар бэлдэгдэжэ байһан машина, техникэтнай ямаршууб? гэһэн асуудалаар нүхэр Кушнаревто бидэ хандабади.

Тракторнуудые заһабарилжа хэрэг ехэл бэрхэтэй, гэжэ Павел Трещилович хүндөөр һанаа алдаба. Запас хэрэгсэлнүүдые олохонь угаа хүшэр. Иимэ бэрхэшээлтэй сагай хүржэ хэды ерээшье һаань, арга хургаяа оложо, бии байһан тракторнуудайнгаа гурбанай дүрбэн хубиень заһабарилбади. Нэн түрүүлэн мөөртэй тракторнууд бэлэн болгогдоно. Эдэ тракторнуудай эзэдын Борис Иннокентьевич Евтюшин, Гавриил Михайлович Потылицын гэгшэдэй габыа нилээд ехэ. МТЗ-82 түхэлэй тракторнуудай эзэд Василий Петрович Грудинин тэрэнэй хүбүүд Геннадий хоёр һаядаа гарахата байна. Мүнгэ һангайга болоходоо, тоһо түлишын материал шэрэжэ абахые оролдонобди - гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

Юрэдөөл, энэ шухала кампанида бултанай зүгөө һаналаа табижа оролдоод байгаа һаань, хабарайнгаа тарилгада саг соонь бэлдэхэ аргатай гэжэ һанагдана.

С. ТЮЛЮКИН.

Тарбагатайн аймаг.

РЕДАКЦИҺАА: Энэ материалдай социально-экономическа таһанта бэлдэгдэжэ байхадань, манай республикын Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрствын дэргэдэхи гүрэнэй техникэскэ хиналтын инспекциһээ баяртай мэдээсэл дуулаба. Таряашанай ажахынуудай "Авангард" нэгэдэлэй машина, техникэ хадагалдаг талмайн хүдэмэрлэлгшэд байһан техникээ хайнаар хадагалһанайнгаа түлөө республика дотороо нэгэдэхи нуури эзэлжэ, МТЗ-82 түхэлэй трактораар, 2 миллион түхэриг мүнгэн шангаар урмашуулагдаа. Энэ жэлдэ ажахын бүхы техникэ түлөөһэгүйгөөр бүрдхэлдэ абтаха болоо.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН 1994 ОНОЙ РЕСПУБЛИКАНСКА БЮДЖЕДЭЙ ГҮЙСЭДХЭЛ ТУХАЙ ТООСООЕ БАТАЛХА ТУХАЙ

1994 оной республиканска бюджетэй гүйсэдхэлэй дүнгүүдтэ шагнаад, Буряад Республикын Арадай Хурал нигэжэ тогтооно: Буряад Республикын 1994 оной республиканска бюджетэй гүйсэдхэл тухай тоосоо 377069,9 миллион түхэригэй олоо оршонуудтайгаар, 365410,8 миллион түхэригэй гаргашануудтайгаар баталха. Олоо оршонуудынь гаршануудһаа 11659,1 миллион түхэригөөр ехэ байха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЁНОВ

Улаан-Үдэ хото, 1996 оной январин 30.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН 1996 ОНОЙ РЕСПУБЛИКАНСКА БЮДЖЕТ ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай хурал нигэжэ тогтооно: 1. "Буряад Республикын 1996 оной республиканска бюджет тухай" Буряад Республикын Хуули баталха. 2. Гараа табижа, арад түмэндэ дуулгахын тула Буряад Республикын тус Хуулиие Буряад Республикын Президентэ эльгээхэ. 3. Республикын урьһаламжануудые гаргаха, үнэтэ шуха саарһануудые худалдалгыё эмхидхэхэ тухай асуудалыё 1996 оной түрүүшын хахад жэлдэ бэлдэхыень, тэрэнэй дүнгүүд тухай сесс дээрэ Арадай Хуралда элидхэхыень Буряад Республикын Правительствата даалгаха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЁНОВ

Улаан-Үдэ хото, 1996 оной январин 31.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

"СОЁЛ ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал нигэжэ тогтооно: 1. "Соёл тухай" Буряад Республикын Хуули баталха. 2. Гараа табижа, арад түмэндэ дуулгахын тула Буряад Республикын Президентэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЁНОВ

Улаан-Үдэ хото, 1996 оной февралын 1.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ГАЗАР ДЭЭРЭ ҮНЭТЭ МЕТАЛЛУУДЫЕ, ҮНЭТЭ ШУЛУУНУУДЫЕ ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ, ХЭРЭГЛЭЛГЫЕ ГУРИМШУУЛХА, ТЭДЭЭНДЭ ХАБААТАЙ ЯБУУЛГАНУУДАЙ ХОЙНОО ХИНАХА ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал нигэжэ тогтооно: 1. "Буряад Республикын газар дээрэ үнэтэ шуха металлнуудын үнэтэ шулуунуудые үйлэдбэрилгыё, хэрэглэлгыё гуримшуулха, тэдэндэ хабаатай ябуулгануудай хойноо хинаха тухай" Буряад Республикын Хуули баталха. 2. Гараа табижа, арад түмэндэ дуулгахын тула Буряад Республикын тус Хуулиие Буряад Республикын Президентэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЁНОВ

Улаан-Үдэ хото, 1996 оной февралын 1.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

"ФИЗИЧЕСКЭ КУЛЬТУРА БОЛОН СПОРТ ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал нигэжэ тогтооно: 1. "Физическэ культура болон спорт тухай" Буряад Республикын Хуули баталха. 2. Гараа табижа, арад түмэндэ дуулгахын тула Буряад Республикын тус Хуулиие Буряад Республикын Президентэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЁНОВ

Улаан-Үдэ хото, 1996 оной февралын 1.

Ольга Алексеевна Немченко Улаан-Үдэн "Электромашина" заводто 15 жэлэй туршада хинан шалгагшаар хүдэлжэ ябана. Тэрэ Зүүн Сибирин технологическа институт дүүргэһэн саһаа хойшо эндэ хүдэлжэ байнхай.

Тус предприятиин 1-дэхи цехтэ 80 гаран хүн хүдэлнэ. Мүнөөнэй хүндэ хүшэр үедэ, хэды бэрхэшээлэй ушараһыё һаань, цехэй хинан шалгагшад ажалдаа үнэн сэхээр хандаг заншалтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: О. А. Немченко.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХҮН БА ХУУЛИ

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын бүлэг хүтэлбэрилэгшэд республикын газетнүүдэй, телевидени болон радио-дамжуулгын комитанин, ТАСС-ай корреспондентнүүдтэй ээлжээтэ пресс-конференци үнгэргэбэ.

Республикын МВД-гэй министрэй орлогшонор юстицийн полковник А. С. Шумилов, дотоодын албанай полковник В. В. Приеменко гэгшэд тус конференцие хүтэлбэрилөө, журналистнуудай олон тоото асуудалнуудта харюусаа.

- Республика дотор үзэгдэдэг гэмтэ ябуулануудые хэгшэдтэй манай албанай хүдэлмэрилэгшэдэй үнгэрхэн жэлэй туршада ямараар хүдэлжэ гаралан тухай журналистнуудта хөөрөжэ үгэхэ, олондо мэдээсэхэ гэхэн зорилготойгоор мүнөөдэрэй пресс-конференци зарлаһан байнади, - гэжэ нүхэр Шумилов оролто үгэ хэлэхэдэ мэдүүлээд, республика дотор гурим, журам сахиха таһагыг даагша Ю. М. Мельчаковто үгэ үгэбэ.

Юрий Михайловичай мэдээсэлхээ тобшолол хэхэдэ, үнгэрхэн жэлэй туршада республика дотор 27 мянганһаа үлүү гэмтэ ябуулга хэгдэһэн байна. Энэнь 1994 онойхитой сасуулжа үзэхэдэ, 18 процентээр дээшлэһэн байха юм. Энэ үе соо хүндэ довтолжо, юумыень буялажа абаха ушарнууд, хулгай хэхэ, хогтуу, мүн элүүршье хүнүүдэй үйлсэ, талмайнуудта хулиган ааша гаргаха ябадалнууд олошорһон байба. Илангаяа хогтуу үйлсэдэ, нийтэн газарнуудта, гэр бүлэдөө наншалдаа үүдэхэхэ, хэрүүл татаха ушарнууд олон болоо.

Тийхэдэ хэдэн бүлэг болоод, гэмтэ ябадал эмхидхэдэг, аласаа худалсаа үүдэхэдэг хэдэн бүлэгүүд баригдажа, хуулийн харюусалгада хабаадуулагдаа. Манай республикада иимэ баидит ааша гаргагшадтай дунда чечен, азербайджан, монгол яһатанай хулиганууд баригдаа. Тийхэдэ "Буряад Республикада байха эрхэгүй иноурнууд болон хилын саанаһаа ерэхэн эрхэгдэй байха тухай" гэхэн Буряад Республикын Хуулигай зохидуулан, хотын болон

аймагуудай захиргаанууд гадаадын гүрэнүүдхээ ерэхэн эрхэгдэй республика дотор сар зуура байха гурим тухай таһалгаряагүй шалгажа байдаг болонхой. Үнгэрөөд байһан үе соо гадаадын ороннуудай 3339 эрхэтэн захиргаанай харюусалгада хабаадуулагдажа, тэдэнэй 3133-инийн яла түлэһэн байха юм. Энээнһээ гадна, республика дотор байха эрхэтэнэй гурим эбдэһэн Хитадай Республикын 303 хүн болзорһоо урид нютагаа бусаагдаһан байха юм. Мүн энэ үе соо хуули бусаар буу зэбсэг болон тэһэрдэг зүйлнүүдые худалдадаг хүнүүд элирүүлэгдэһэн, эдэ зүйлнүүдэй хадагалагдажа байдаг складууд, магазинууд таһалгаряагүй шалгагдажа байдаг болонхой. "Арсенал", "Щит" гэхэн шалгалта хэгдэжэ, 47 харюусалгата хүнүүд захиргаанай зэмэдэ ороһон, 130 буу айлуудһаа абтаһан, 29 хүнэй улоовно хэрэг эмхидхэгдэһэн байна.

Үнгэрхэн үе соо "Мак-95", "Допинг-95" гэхэн шалгалта республика дотор хэгдэжэ, 630 килограмм хорото бодос, 35 килограмм гашиш, 471 килограмм марихуана, 127 килограмм магуудай голоомо хуряагдажа абтаһан байха юм.

- Республикын ниислэл - Улаан-Үдэ хотодо гэмтэ ябуулга хэгшэдэй тоо бусад городуудайхида орходоо үсөөн гү?

- Үсөөрхэн баримта байхагүй. Үнгэрхэн жэлэй статистикийн ёһоор, хулгайшад болон гэмтэ ябуулануудые үүдхэгшэдэй талаар Улаан-Үдэ Республик бусад хото городуудай дунда дүрбэдэхи хуури эзэлнэ, - гэжэ цүхэр Шумилов харюусана.

Москва, Санкт-Петербург, Екатеринбург хотонуудта гэмтэ ябуулга хэгшэдэй тоо бүришье олон болонхой. Республика болон Улаан-Үдэ хотодо гэмтэ ябуулга гаргагшадтай гансал милицийн хүдэлмэрилэгшэд хүни, үдэрые мэдэнгүй тэмсэнэ.

Тийгэбэ яабашье, аймагуудай таһагуудай хүдэлмэриэ найнаар эмхидхэхэнэй ашаар хуулийн наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй дунда гэмтэ ябуулга хэхэ баримтанууд үсөөрөө. Эндэ Баунтын, Сэлэнгын аймагуудай, Советскэ,

Железнодорожно, Октябрьска районуудай дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудай хэһэн, эмхидхэхэн хүдэлмэри найнаар, эмхи гуримтайгаар үнгэргэгдэжэ, гэмтэ ябуулануудые хэгшэдэй тоо нилээдгүй үсөөрөө гэжэ конференци дээрэ үгэ хэлэхэн министрствын хүтэлбэрилэгшэд тэмдэглэнэ. Илангаяа Улаан-Үдэ хотодо хүн зоной эгээл олоор ябадаг, суглардаг газарнуудта милицийн сүүдхын туршада хүдэдэг 4 пост нээгдэһэн байна.

Милицийн участково инспекторэй ажалые найжаруулаха, мэргэжэлыень дээшлүүлхэ зорилготойгоор "Эрхим участково инспектор" гэхэн конкурс республика дотор соносхогдоо юм. Үнгэрхэн жэлэй конкурсын түрүүшын шатын дүнгөөр аймагуудай дундаһаа эрхимлэһэн инспектортэ хүнгэн машина, Улаан-Үдэдэ 5 миллион түхэриг мүнгэн шан тогтоогдоһон байгаа. Энээнэй ашаар инспекторнүүдэй участогуудтаа ябуулагдаг хүдэлмэри нилээдгүй найжараа гээд тэмдэглэлтэй.

Үнгэрхэн үе соо республика дотор үнгэргэгдэхөөр хараалагдаһан "Лицензия", "Быт", "Подвал", "Подросток", "Суррогат" гэхэн хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэжэ, хэргылэмжын горитой нүлөө үзүүлэ. Саашадаа иимэ хэмжээ ябуулга республикын Правительствын зүблөөндээрэ харагдажа, энэ хэмжээ ябуулгада министерство, эмхи зургаануудые хабаадуулаха шулаха ха гэжэ МВД-гэй таһагуудые дагшанар зүб лэ тобшолол хэнэ.

Журналистнуудай табихан олон тоото асуудалнуудта МВД-гэй таһагуудые дагшанар, тэдэнэрэй орлогшонор тодорхой харюунуудые үгэбэ. Конференцидэ эдэбхитэйгээр хабаадагшадтай министрэй орлогшо А. С. Шумилов баярыс хүргэхэдөө, журналистнуудай милицийн хүдэлмэрилэгшэд тухай тодорхой, найн материалнуудые газетнүүдтэ бэшжэ, телерадио-дамжуулгадаа хэрэглэжэ байхыень түгэхэдөө хүсэбэ. **Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.**

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

"ГҮРЭНЭЙ АЛБАН ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИДА ХУБИЛАЛТАНУУДЫЕ БА НЭМЭЛТЭНҮҮДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:**
1. "Гүрэнэй албан тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуули баталха.

2. Гараа табижа, арад түмэндэ дуулгахынь тула Буряад Республикын тус Хуулие Буряад Республикын Президентдэ эльгээхэ.

Буряад Республикын

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ **М. И. СЕМЁНОВ.**

Улаан-Үдэ хото.

1996 оной февралын 1.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ 1996 ОНОЙ ХУУЛИНУУДАЙ ПРОЕКТ ЗОХЁОХО ХҮДЭЛМЭРИЙН ПРОГРАММА ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:**

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай 1996 оной Хуулинуудай проект зохёохо хүдэлмэрийн Програма баталха (хабсаргадана).
2. 1996 оной Хуулинуудай проект зохёохо хүдэлмэрийн Програма бээлүүлгые хангаха талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай совет болон комитетүүд бүхы шухала хэмжээнүүдые абаха.

Буряад Республикын

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ **М. И. СЕМЁНОВ.**

Улаан-Үдэ хото.

1996 оной февралын 1.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ГЭШҮҮН М. А. СПАСОВ ТУХАЙ

Правительствата хубилалтын хэгдэһэнһээ уламжалан, Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшые тушаалһаань буулгаха тухай Буряад Республикын Президентын дурадхалые хаража үзөөд, Буряад Республикын Конституцийн 86-дахи статьятай зохилдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал "Гүрэнэй албан тухай" Буряад Республикын Хуулийн 30-дахи статьягай 1-дэхи пункттын "в" зүйлыг хүтэлбэри болгон, **ниггэжэ тогтооно:**

1. Нюусаар дуугаа үгэлгын дүнгүүдээр Михаил Александрович Спасовые Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшын тушаалһаа буулгахыень зүбшөөл үгэхэ.

2. "Гүрэнэй албан тухай" Буряад Республикын Хуулийн 30-дахи статьягай 2-дохи пунктаар хараалагдаһан социальна лаб хангалгануудые М. А. Спасовта олгохо.

Буряад Республикын

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ **М. И. СЕМЁНОВ.**

Улаан-Үдэ хото.

1996 оной февралын 1.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ТҮРҮҮЛЭГШЫН НЭГЭДЭХИ ОРЛОГШООР ТОМИЛХЫЕНЬ БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТДЭ ЗҮБШӨӨЛӨӨ ҮГЭХЭ ТУХАЙ

Буряад Республикын Конституцийн 74-дэхи статьятай зохилдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:** нюусаар дуугаа үгэлгын дүнгүүдээр Владимир Константинович Агаловые Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор томилахыень Буряад Республикын Президентдэ зүбшөөлөө үгэхэ.

Буряад Республикын

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ **М. И. СЕМЁНОВ.**

Улаан-Үдэ хото.

1996 оной февралын 1.

ҮХИБҮҮД ХАРУУНАГҮЙ БАЙХАДАА...

(Хуулийн наһа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар республиканска комиссийн зүблөөнһөө)

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А. Ч. Нимаева болон хуулийн наһа гүйсөөгүйшүүлэй талаар республиканска комиссийн түрүүлэгшэ Н. Ч. Цыденовагай үүсхэлээр ба тэдэнэй ударидалга дор "Хуулийн наһа гүйсөөгүйшүүл", "Дэлгүүрэй үхибүүд", "Үхибүүдтэ туһалыг" гэхэн телемарафон, "Түхэрэн шэрээ" гэхэн хэмжээ ябууланууд түрүүшынхэе эмхидхэгдэжэ лэн. Харин декабрийн эсэстэ республика доторнай "Хүшэр байдалтай үлэнүүдэй үхибүүд" гэхэн хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэһэн байна. Үхибүүдтэ сэхэ хабаатай ажал ябуулдаг бүхы албан зургаанууд (эрдэм хуралсалай, мүүрые хамгаалгын, дотоодын хэрэгүүдэй, социальна талаар хамгаалгын, залуушуулай хэрэгүүдэй зургаанууд, олондо мэдээсэл тараалгын хэрэгсэлнүүд) тэрэндэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. Найшаг үнгэргэгдэһэн хуулийн наһа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар республиканска комиссийн зүблөөн дээрэ энэ ехэ ажалай дүнгүүд гаргагдаба.

Республикын бүхы аймагуудта мүнэ хэмжээ ябууланууд эмхи гуримтайгаар үнгэргэгдэһэн байна. Хүшэр байдалтай олон бүрэнүүд шалгагдаа. Хуулийн наһа гүйсөөгүйшүүлэй 327 үхибүүд

зайгуулгажа ябаһаар баригдаа. Тэдэнэй 215-инийн гэрһээ тэрхелэһэн байха юм. Түмэр замай покзалнууд, хоһон гэр байранууд, худалдаа наймаанай газарнууд, хамтын байранууд, сэнгэдэг, амардаг газарнууд найса шалгагдаһан, харуунаггүй олон үхибүүд элирүүлэгдэжэ, дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудта асарагдаһан байгаа. Хүшэр байдалтай бүлэнүүд хүүлэй үедэ олошороо: 4200 үхибүүд бүрхэдэ абтанхай гэжэ Буряад Республикын дотоодын хэрэгүүдэй хуулийн наһа гүйсөөгүйшүүлэй хүдэлмэри ябуулдаг таһагай начальнигай орлогшо Н. А. Семенов тэмдэглээд, удаадахи баримтануудые дурдаба: 700 бүлэ шалгагдаа, арбан гурбан наһа хүрэтэр 1230 үхибүүд таһагта асарагдаа, 81 - хүүгэдэй байшангуудта түбхинүүлэгдэжэ, 1400 - нурадаггүй, хаанашье хүдэлдэггүй, 112 үхибүүд архи уужа ябаһаар баригдаа.

Улаан-Үдэдэ, Ивалгын, Хурамхаанай, Кабанскын, Зэдын болон бусад аймагуудта олон үхибүүд хургуулинуудта ябажа эхилэһэн, арга эмшэлэлгэдэ эльгээгдэһэн, хүүгэдэй байшангуудта түбхинүүлэгдэһэн байна. Үнэн алдарт аорд хүмын Буряадай округтой, Шэтын болон Забайкалийн епархийн журам харгалзагша эсэгэ Игорь,

харуунаггүй үхибүүдые хоолуулха арга олохтойби, хүмын дэргэдэ хүүгэдэй байшан байгуулжа, приходской хургуули нээхэ түсэб бии гэжэ хэлээ.

Социально-экономическа хүшэр байдалай хойшолон илангаяа үхибүүдые хэдэн үбшэнтэйгөөр дайранаб даал Иимэ байдалда үхибүүдтэ туһалха арга бэдэрхэ гэшэ манай уялга гэжэ А. Ч. Нимаева тэмдэглэбэ. Үнэхөөрөөшье правительствын хэмжээндэ энэ асуудал анхарагдаха, шийдхэгдэхэ ёһотой.

Ивалгын аймагай захиргаанай гуулаагай орлогшо Ц. Б. Батуев, Эрдэм хуралсалай министрэй орлогшо А. И. Казюка, республикын ветерануудай советэй түрүүлэгшэ М. Ц. Гармаев болон бусад һонирхолтой дурадхалнуудые оруулаа лэн.

Мүноо түрэлхидэй сүтланда бэлэдхэл түлэг дундаа ябажа байна. Тийхэдэ үшөө аймагуудай гуулаанарай ехэ семинар үнгэргэгдэхөөр хараалагдаа. Тэдээн дээрэ харуунаггүй үхибүүдтэ яажа туһалха, нимэ социальна үзэгдэлые хайшан гэжэ тогтоохо тухай асуудалнууд хаража үзэгдэхэ, хэмжээнүүд абтаха гэжэ найдалдаа.

Д. ЭРДЫНИЕВА.

БАГА НАНАН

ДАЙНАЙ ба ажалай ветеран, Россин Уран зохёолшодой холбооной гэлүүн, Буряад Республикын хургуулин габьяата багша, СССР-эй арадай гэгээрэлэй отличник, "Хүндэлэлэй Тэмдэг", "Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай 1-дэхи шатын ба Алдар Солын 3-дахы шатын орденуудтай, аймагай "Уран Дүшэ" нэгэдэлэй гэшүүн Бадма Шойдокович Шойдовой 75 наһанай, зохёохы ажалайнь 50 жэлэй ой Захаминай аймагта тэмдэглэгдэхэн. Бадма Шойдокович намайе буряад хэлэ бэшэгтэ хургаһан, эгээл дуратай багшанараймнай нэгэн. Үшөө алиш үедэ ши-би гэлтэгүй үеын нүхэдшэнги, сэдьхэл бодолоо хубаалдажа ябадаг аха нүхэрни гээшэ. Тиэхэдэ гансашье манай Захаминада бэшэ, Буряад Республика соогоо мэдээжэ болоһон уран зохёолшо, "Уран Дүшымнай" нэрье үндэр дээрэ үргэжэ ябадаг. Мүн нютагтаа "Багшанарай багша" гэжэ нэрлүүлһэн аха захатанмай юм.

Тэрээн дээрэнхэ би шабинь байхаһаа гадна, үшөө нүхэрнын хадаа үнинэй Бадма Шойдоковичто зориулһан очерк бэшэхэ гэхэн нэдэлгээс одоо 75 наһанайнь ойтой дашарамдуулан бөөлүүлэхэ гэхэн минии зорилго энэ гүб даа. 5-дахы классай үүдэ татажа ороходоо, хэшээлээ даруу аалар үнгэргэдэг багшатай уулзаа бэлэйб. Юрыншье хөөрэлдөөндэ оролсоходоо, угаар татажа, яб байса ойлгосотойгоор хэлэдэг хэн. Юунэйшье боложо байгаа наа, ярахагүй хүн гэжэ ханахаар агша хэн. Тиигэжэ хэргэжэ ябадалтай, ханаа найхантай, сээр зэдьхэлтэй багшатай танилсаһан байнаб.

Бадма Шойдокович Захаминай эгээл саада захын харьдаг уулын хормойдо Далахай нютагта 1921 оной февралын 25-да түрэнхэ гээшэ. Сагаалганай хүүлдэ 17 хоноод түрэнхэ намтартай. Тэрэ жэл февралын 8-да Сагаалган болоһон гэдэг.

1930 ондо Утаата-Далахайн эхин шатын хургуулида орожо, хүдөөгэй үбгэн Олхоо Тарба гэжэ ганса хуушан датаар заажа шадаха багшын шаби болһон гээшэ. 1934 ондо Санагада нэгдэлһэн хүсэд бэшэ дунда хургуулида ород үзэг бэшэг мэдэхгүй, тоо бодожо шадахагүй шабинар 5-дахы класса хурахаһаа ерэнхэн юм. Тэдэнэй нэгэниний Бадма хүбүүн байгаа.

Санагын хургуулида 5-дахынаа 7-дохи класс дүүргэтэрнь Цыренов Доржо Цыренович (Мухари Доржо) ород үзэг бэшэг заахаһаа гадна, тоо бодолго, алгебра, геометри шудалхадань, тон ехэ үүргэ дүүргэһэн гээбэ.

Бадма Шойдокович өөрөө иигэжэ хөөрэдэг: "7-дохи класс дүүргэхэ болоод байхадань, Доржо Цыренович ородоор уншажа шадаха болоош, тоо бодолгоор ядархагүй хэбэртэйш, саашаа хурахаһаа ябалши гэжэ бэлэй".

Тиигэжэ 1937 оной намар Хяагтын багшанарай училищида хурахаһынь Доржо Цыренович зууршалаа. Энэл гушан долоон оной намар Далахайһаа Шойдоков Бадма гансаараа, Санагаһаа Аюшеев Ахагба, Норбоев Баяр, Дамчиева Долгор, Шара-Азаргаһаа Жалсанов Нима, Сагаан-Моринһоо Базаров Ринчин Хяагтын багшанарай хургуулин оюугад болоо юм.

Ородоор хөөрөжэ шадахагүй, уншаһанайнгаа удха ойлгодоггүй, тиигээд лэ ехэнхи предмедүүдээрээ удхынь мэдээгүйшье наа, сээжээдэд хэлэдэг байгаа, гэжэ Бадма Шойдокович хөөрөө бэлэй. Тэрэ оной декабрь болотор училищида гэмгүй хураа боложо байтарни, ой ухаанда орохоор бэшэ гашуудал хүлһөөм буулгахаар мугьдаа агша хэн. Тэжээжэ, тэдхэжэ байһан эжимни ахы табан үхибүүнэй эсэгэ Шойдоков Лубсан, эжимни АҮҮ Шойдоков Ламажаб гэгшэдые тэрэ үеын намаргаанаар тушаажархёо бэлэй. Тиигэжэ хоёр гэрэй юһэн үхибүүд тулиха зобохоороо болоо гээшэ хэмди. Тэжээжэ туһалха хүнүүдэй иимэ аюулда ороһон ушарһаа ходо хоһон ябадаһаа боложо, хабдар болошоод ябахыем нүхэднишье, багшанарнишье намайе ажаглагша байгаа хэн ха.

ХҮҮГЭДЫЕ НУРГАЖА

ЭХИЛЭЭД БАЙТАРАА...

ТИИГЭЖЭ хоёрдохи курчаа заочноор хуража хүдэлжэ эхилхэ

БАГША, СЭРЭГШЭ, ЗОХЁОЛШО

баатай болоо. 1938-1940 онуудай хуралсалай жэлүүдтэ Утаата-Далахайн эхин шатын хургуулида багшалаа. 1940-1941 онуудай хуралсалай жэлдэ Шара-Азаргын эхин шатын хургуулида хүдэлөө. 1941 оной зун училищида гүрэнэй шалгалта тушаажа байхадань, фашистнууд манай орондо добтолбо. Дабаатын эхин шатын хургуулида хүдэлжэ байтараа, 1942 оной мартын 7-до Эсэгэ ороноо фашистнуудһаа хамгаалхаяа залуу багша дайнда мордобо. 2-дохи Прибалтийска фронтын 119-дэхи гвардейскэ дивизиин бүридэлдэ ябажа дайладалаа. 1943 оной август нарын эхээр дайсанай снайпер зүрхэнһөөнь халта доогуур сээжынь ходо буудажа, Бадма Шойдоков нара хахадай туршада госпитальдо эмнүүлбэ.

Дайнай газарта унаһан баатар нүхэдэйнгөө түлөө, өөрингөө түлөө үнөөгөө абахаяа, хүсэн дээрээ хүсэ нэмэжэ далижаад, дайсание баруун тээшэн намалсажа эхилээ юм. 1944 оной добтолгонуудта хабаадалсаха үедөө 1944 оной февралын 27-до баһал муу үдэр байжа, сэрэгшэ Бадма наһан соогоо мартахаар бэшэ үйлэ галабта дайралдаба. Дайсанай тэһэрдэг хомонһоо зүүн хүлэйн ула бала-биса буудагдашоо. Энээнһээ боложо элдэбын госпитальнуудта аргалуулаад, хүүдэнь "тамир тэнхээтэй болгохо батальондо" хүсэ шадалаа нэмээгээд, гүйсэд буу зэбсэгээр хангагдажа, фронтын хойноһоо ябажа, Балтиин далайн рьедэхи Гдын хотодо хүрөөд байхадань, майн 2-то "Берлин абтаа, дайн дүүрээ" гэхэн мэдээн дуулдаа. Бадма Шойдокович мүнөө хөөрэдэг: "Тэрэ хүни юун болоо гээшэ хэм даа! Баярлаһандаа, хүхиһэндөө сэрэгшэд хэдэн миллион номо дээшэн буудаа гээшэ хэн ха".

Тиигэжэ гүйгү яаха хэм даа. Дайсан дарагдажа, Илалтын үдэр ерээ гүб даа. Бадма Шойдоковичой дайшалхы зам түгээжэ, 1946 оной майн 17-до тоонто Далахайдаа бусаа бэлэй.

Хүбүүгээ хүлээжэ, ханагааа зобоһон эжынь зүрхэ сэдьхэл амаржа, гурбан дүүнэрын дээрээ хараха ахынгаа амиды мэндэ бусаһанда баярлахаараа болобод.

1946-1947 онуудай хуралсалай жэлдэ Дабаатын эхин шатын хургуулида хүдэлөө. Удаадахи хуралсалайн жэлдээ эхилжэ, Санагын хургуулида буряад хэлэ ба литература зааха багшаар томилогдоод, эндээ 45 жэлэй хугасаа соо хүдэлбэ. 1959 онһоо 1980 оной намар болотор энэ хургуулингаа завучаар хүдэлжэ гараа.

1955 ондо Д.Базаровай нэрэмжэтэ багшын дээдэ хургуулида заочноор орожо, тэрэнэ 1960 ондо дүүргэжэ.

Дайнай ба ажалай ветеран

Санагын хургуулида хүдэлхэ үедөө хэды олон үхибүүдые хүмүүжүүлээ, ажалай үргэн замда үдэшөө гээшэб!?

Дайнһаа бусажа ерэнхэн жэлэйнгээ намар Ринчин-Ханда Доржиевна Жигжитоватай танилсажа, хуби заяагаа холбоһон юм. Тиигэжэ гурбан хүбүүдэй, гурбан басагадай эхэ эсэгэнэр боложо, тэдэнээ үргэн харгыда гаргажа, гарынь ганзагада, хүлынь дүрөөдэ хүргэжэ, зол жаргалаа элдээ. Бимба хүбүүниинь - инженер-барилгашан, Хандажаб - соёлой институт дүүргэһэн, Дулмажаб - кибернетик, Лубсан - экономист, налогой инспекцин мэргэжэлтэ, Дарима - түмэр замай колледжын багша, Түмэн - врач-хирург. Барандаа дээдэ эрдэмтэй.

Бадма Шойдокович наһанайнгаа хани нүхэр Ринчин-Ханда Доржиевнагаа саһаань урид алдажархёошье наа, үри хүүгэдэйнгээ, ашанарайнгаа түшэг тулгуури боложо, ухаан бэлгээрээ уран зохёолойngoо "булган захатанууды" бүтээжэ ябана гээшэл даа.

ЗОХЁОЛНУУД ТУХАЙНЬ ҮГЭ

буряад хүбүүнэй ажабайдалые, Эхэ оронойngoо хилые нангинаар сахихаяа оролдоһые харуулна.

"Дарин амтан" гэжэ туужа соогоо Бадма Шойдокович өөрингөө дайн байдаанда ябаһан тухай дурдан түүрэнэ.

"Һүнийн зүргэнүүдээр" гэжэ туужа соо сэрэгэй тагнуулшаддай дайсанай ара талада нэгтэрэн ороод, дайсанай хүсые элрүүлхэ тушаа гаргаһан баатаршалгые харуулаа.

"Уулзалга" гэжэ туужа соо фашистнуудай хилын харуулай зашавада добтолон ороходо, командир комиссар хоёрой үхибүүд Баярта, Гэрэла, Гая гурбан холын пионерлагерта байба. Тиигээд лэ түрэлхидтээ абанаар уулзажа, шадангүй, зүүн зүгые барижа, ой модон соогуур элдэбын аюултай дайралдаһаар, партизануудай лагерта эжынэртээ уулзажа, бэе бээ ололсоһые харуулаа.

1992 ондо хэблэгдэһэн "Гургалдай мэргэн ба тэрэнэй хүбүүн" гэжэ ном соо хоёр үльгэр, юһэн онтохон оруулагданхай.

1993 ондо хэблэгдэһэн "Санаа тоонто нютагнай" гэхэн "шүлэгүүдэй

УРАН ЗОХЁОЛ бэшэжэ эхилһэн тухайгаа Бадма Шойдокович "иигэжэ хөөрэдэг: "Уран зохёол бэшэжэ эхилһэн ушарни гэхэдэ, 1941 оной хабар Шара-Азаргын эхин шатын хургуулида хүдэлжэ байхадань, "Тараг" гэжэ шүлэг бэшээд, Хоца Намсараевта эльгээһэн байгаа. Тэрээндэм бараг сэгнэлтэ үгөө хэн. Дайн дажар эхилээд, саашадаа юумэ бэшэхэ арга олдоогүй хэн.

Дүшөөд оной һүүл багаар гү, али табяад оной эхээр хэн гү - Гэгээрэлэй министрствын мэргэжэлтэ Цэйжаб Цыдыпович Цыдыпов Санагын хургуулин ажалые шалгахаяа ерээ юм. Тиигэжэ Михаил Пришвинэй "Лисичкин хлеб" гэжэ ангууд тухай рассказуудай согсолбориһоо буряадшалаад, хэшээлэй үедэ үхибүүдтээ уншадаг байгаабди. Цэйжаб Цыдыпович хонирхоод, номой хэблэлдэ эльгээгыш гэхэдэнь, эльгээһэмни, хэблээ бэлэй. Энээнһээ уламжалан, С. М. Кировэй үхибүүн ба эдир наһан тухай Голубевагай "Уржумай хүбүүн" гэхэн туужа буряадшалһамни, хэблээ. Тиигээд өөрөө бэшэжэ туршаа бэлэйб". Оршуулагшын ажалһаа гадна, Бадма Шойдоковичой зохёолһон зохёолнууд, хэнэйшье мэдэхээр, олон. Тобшо тэдыгээр нэрлэхэ болоо юм наа, иимэрхүү:

"Урогуудай һүүлдэ" гэжэ эгээ түрүүшын согсолбори соогоо дундуур наһанай үхибүүдые харуулан байха. Энэ ном табяад онуудай тэн багаар хэблэгдэжэ, найшаалда хүртөө бэлэй.

"Эсэгын туһалагша" гэжэ бага наһанай үхибүүдтэ зориулагданан рассказуудай согсолбори жараад онуудай тэн багаар хэблэгдээ.

"Эдэ голой нэбшэн" гэхэн багшын арюун, хүшэр хүндэ ажалые харуулан туужа 1968 оной "Байгал" журналай 4-дэхи, 5-дахы дугаарнуудта хэблэгдээ хэн. Харин Гэгээрэлэй министрство энэ туужы ном болгожо хэблэхээр 1995 оной хэблэлэй түсэбтэ оронхой гэхээр байтарнь, 1995 оншье үнгэрбэ даа.

"Дархан соло" гэжэ туужа 1971 ондо ном боложо хэблэгдэһынь, бултадаа улаан гараараа барижа уншаа бэлэйбди. Энэ туужа хадаа Санагын баатар Бато Микишкеевич Дамчиевэй дайшалхы алдар солые мүнхэлөө. Үхибүүдтэ зориулан хайн зохёолнуудай конкурсын соносхогдоходо, тус туужада 2-дохи шан олгогдоо хэн. Эдэ зохёолнуудай һүүлээр удаа дараа олохон туужанууд хэблэгдэжэ, манай багшанарта, соёл гэгээрэлэй ажалшадта, үхибүүдтэ ехэ баяр асарһан байха. Тэдэниинь тобшо тэдыгээр хүргээ даража тоолоб.

1987 ондо хэблэгдэһэн "Хилын харуулан" гэжэ туужа соо Дамба гэжэ

согсолбориёе гаргахадань: "Мэлс Самбуевтайгаа, шабитайгаа адли сугтаа бэшэжэ хураа хүм даа, тэрэ шүлэгүүднэ энэ ном соо оруулагданхай", - гэжэ Бадма Шойдокович хөөрөө хэн.

1994-1995 онуудта хоёр томо "Дайсанай ара талада", "Үхэл ба амидарал" гэжэ романууд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай фронтнууд дээрэ буряад болон элдэб үндэһэ яһатанай сэрэгшэдэй хани барисаан, дайшалхы хэрэгүүд тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэжэ, олонийтын анхарал татажа хонирхуулба гэшэ. Эдэ хоёр романай үргэлжэлэл болохо "Тоонто нютаг" гэжэ гурбадахи романинь дайнай һүүлээр хүдөө нютагай ажабайдал, дайнһаа амиды бусажа ерэнхэн хүбүүдэй нийтын ажахыда дүүргэһэн үүргэ тухай улһатай гоёор домоглоо. Бадма Шойдокович эдэ романууд дээрээ хүдэлхэдөө байлышье ехээр эсэһэншье, сусаһаншье янзагүйгөөр, өөрын лэ өөрсэ маягтайгаар, аалиханаар, аятайханаар хэлэжэ хуудаг. Энэ хэлэһынь лэ би "булган захатаяа" бүтээһэн ажалайнь сэгнэлтэдэ хабаатай гү гэжэ ханагшаб. "Гуша гаран жэлэй туршада үдэр бүри үлгөөнэй 5 саһаа үлгөөнэй 7 сар болотор трилоги дээрээ хүдэлөө хүм". "Дайсанай ара талада" гэхэн роман соо дайнай түрүүшын хахад, "Үхэл ба амидарал" соо дайнай хоёрдохи үе харуулагдана.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай роман-трилоги бэшэһэн хүн Буряадаймнай уран зохёолшодой дунда үгы бэшэ аал? Тиимэһээ эгээ түрүүшын роман-трилоги бэшэһэн хүн манай Бадма Шойдокович Шойдоков болоно. Ушар тиимэһээ роман-трилогиин авторые Буряад Республикын Гүрэнэй шаңда дэбжүүлхэ тухай Захаминай олонийтын болон багшанарай зүгһөө дурадхал оруулхаяа ханаа хэм. Нэн түрүүн энээн тухай ханагааа зобожо, дээдын зургаанай богоһо элээхэ эмхинүүд гэбэл, "Ажалай тут" газетын редактор, "Уран Дүшэ" нэгэдэлэй хүтэлбэрлэгшэ Хандажаб Дампилова болон бүхы гэшүүдынь болоно гэжэ тоолоноб. Бүхы районой олонийтэдэ хандажа, энэ дурадхалые бултадаа дэмжэ гэжэ уриха байна.

Бадма Шойдокович 75 наһанайнгаа ойе мүхэшгүй зоригтойгоор, эрмэлзэл түгэдээрөөр угтажа байна. Тиигээд саашадашье сарюун хүнгэн ябажа, зохёохы ажалдаа хам ороод, арал зонийngoо баясахаар шэнэ-шэнэ "булган захатанууды" бүтээжэ, амжалта дээрээ амжалта туйлажа, ута наһа наһалжа удаан жаргал элдэхынь хүсэбди.

В. ДАНЖАЛОВ журналист

В. Ш. ШОЙДОКОВОЙ түрэхөөр 75 наһанай ойдо

Бадма ШОЙДОКОВ

ШҮЛЭГҮҮДЭЙНЬ ДЭБТЭРНЭЭ

ЭЖЫМНИ

Эжы дэлхэйн эхэн гээ хаамни,
Эндүү болохогүйень ойлгон мэдэнэлби.
Зүгы шумуулнуудшые эндэхээ угтайл—
Алдуу гээд хэлэхгүйем ойлгонолта.
Үндэгэн уурагһаам инаг эжымни
Умайдаа өөрыем бөөмэйлэн ерээл,

Үхибүүн багаһаам үндын үтэлтэрни,
Үргэһэ нойргүй харууһалаа, хооллуулаал.
Үдэр хүнигүй тэбэрижэ үтэлгөөш наа,
Ашыетнай гүйсэд харюулаагүй бэлэйлди.
Альган дээрээ үргэжэ мордохуулааш наа,
Аргагүй Тандаа үритэйгөө ойлгонолби.

ҮХИБҮҮДНАЙ

Үхибүүднай—һанаха
һарбайха хүнүүднай—
Юунһээш үлүү, сэгнэшгүй
эрдэнимнай.
Арюухан, сэбэрхэн аша
гүшанарнай
Элинсэг хулинсагһаамнай
угаа абанхайл.
Багануудайнгаа ажалша

бэрхэнүүд болоод,
Үнэр амгалан нуухадань
баярлааш,
һэбхи нула ябадал гаргаад,
Олондо бог болоо һаань,
бархирхаш.
Муу муухайе арюун болгоод,
һайниие улам дэлгэрүүлээ
һаань,

Үшөө уладта һайнаар
нэрүүлээ һаань,
Урма жаргалаар ханажа
ябахаш.
Түрэлхидэй һанаха
һарбайха зулань хадаа
Өөрынгөө үндэр дээрэ
үргэжэ,
Бултанай хэрэгы нарандал
бадарааж,
Бараңдаа үхибүүднай
омогтой ябаһай даа!

Дали жэгүүр хуягтай болоод,
Дэлхэйн уудам руу
ниидэхэйб,
Угыш наа, эмнигые одон
болгоод,
Оёоргүй замбуулин соогуур
тамарһайб.

Хун шубуунай дали ургаад,
Хэмэл одондол
замбуулиниие махаһайб,
Хүн нэрээ дээрэ үргөөд,
Хагсуу халхи ургалан
хазаарлаһайб.
Алтан наранай туяагаа

сасахада,
тоонтоёо
зураһайб.
Эмшэн эхэнэрэй унтангүй
хүдэлхэдэ,
Алдар габьяань магтан
дуулаһайб.

САГААЛГАН

Бүтүү үдэшэ зон сугларан,
Буряадай найр Сагаалгандаа
бэлдэнэ,
Углөөдэрын газар санзай
бадарган,
Улад орон дэлхэйдээ
сэржэмдэнэ.
Монгол угсаатанай
һайндэр—Сагаалган
Молор талаар мундэлэн
морилно,
Улад зон бэе бэе бараалхан,
Үбгэд Сагаалганай зула
бадараана.
Хатуу сагай тохёолдоош
һаань,
Хөөрүү үглөөдэр тухай
юрөөлнүүд

Баабайнарай гүн ухаанһаа
мундэлэн,
Малша угсаатанай амтан
унда—
Гашуун айраг уладта
залагдана.
Сэдьхэл ханаагаар сэбэр
хүүхэндэ
Инагай сэсэнниие хүгшэд
юрөөнэ.
Сагаан эдээнэй элбэг байхые
Арад зомнай ажалаараа
батална,
Талаан золон бадаран
мандахые
Сагаан үбгэнэй түүрээлгэ
гэршэлни.

НОМТО—ГОЛ

Номто-Гол, амтан
аршаанаарш
Налайн өөрыгөө
арюулналби.
Тамир шадалайнгаа
һуладамсаар,
Оймон уһанаарш
пэрюусэнэлби.
Номто-Гол, мэлмэрһэн
аршааншни

Мүнхэдөө мунгэтэн
бусанал,
Добыншни дорохи тэгшэдэ
Дасанай зула бадарнал.
Номто-Гол, мэлмэрһэн
аршааншни
Нэрэ хүндыеш үргэнэл,
Номто-Гол, элинсэг угаймни
Нангин гуламтань
байгаалши.

НЭГЭДЭХИ БҮЛЭГ

САНАГА... Тогоон шэнги
гэхэдэ, алдуугүй хаш гэжэ
Улаан Армиин гурбан жэлэй
албанһаа бусажа ябаһан Дугар
Санагын доодо оёорой добо
дээрһээ хаража зогсоно. Үшөө
Шанага гээ наа, ямар бэ? Тоонто
нотагын эгээл шанагын
толгойдол түхэрээн, дээшээ
үсэжэ, һарьдаг тээшээ һунаһан
Утаата нотаг барюулын
шэнгил. Түрэл тоонтонь
түрүүндэ Шанага гэгэн нэрээр
адаршан аад, хойшодоо
Санага гэжэ хубилшан байжа
болоо хаш...

Санагын доодо оёорой ой
модото добо дээрһээ тоонто
нотагын шарлажа харагдана.
Саһан үни ороһон байдаг аад,
ороогүй. Ута намар болоо гээшэ
ха. Намаа набшяа гүбээгүй
хуһад эндэ тэндэ алтаран
шарлана. Үргэн Санагын майла
талаар, хада уулын боорёор,
шугы зураануудай захар
хамтаралай түб бууринда үшоол
нүүжэ түбхинөөдүй айлуудай
урсахан хара гэрхэнүүд, хорёо
дотохонууд орбоиходожо
тарагдаха юм. Зарим нэгэ
урсахануудһаан сайбар утаан
огторгой өөдэ соргоно.

Тиигһээр Дугар гушаад
онуудай үе сагые ханаандаа
оруулаадхина: түрэл тоонтондонь
түрүүшн хамтарал эмхидхэн
жэдэ тэмсэл гээшэ болоод бэлэй
даа. Зарим нударгашуул
хамтаралда хүн зоние
нэгдэхэгүй гэжэ идхалга
ябуулжа ороо, нүгөөдүүлһын
дунда бадоодо шадалтайшуулые
хууд хуурмаг номнолоор
айлажа, үгдөө оруулаад, ой
тайгаар оргодолнууд боложо
талихыень баадха юм. Тээд
тэдэнэй номнолодо ороһон
тэнгүүд үсөөн бэлэй даа. Тээд
оргодолнууд нотаг зоние
дээрмэдэхэ тонохынгоо
хажуугаар эдэбхитэдэй
хойнопоо отожо эхилээ. Эгээл
галзуугаар аашалан
нударгашуулай нэгэн Гэлэг-
Жамса Шагдарон байгаа.

Дугарай хамагаа мартан,
гушаад онуудай тэмсэлдэ шэрүүн
жэлүүдые ханаандаа оруулан
байхадань, арадань бүүдүүн
хоолой дуулаадхива:
—Мэндэ сайн, Дугар!
—Мэндээ-мэндэ!—гээд,
Дугар гэдэргээ эрьен гэхэдээ,
наһал һамбай ургашанан
нюуртай, шон шэнги сухалтай
нүдэтэй тарган томо хүнэй хула
морин дээрэ һуухые хаража,
эзэмнай хэн бэлэй гэжэ танижа
ядана.

—Танинагүй гүш?
—Үгы.
—Түргэн мартаа байнаш,
хөхйн гүлгэн!—гэжэ бүүдүүнээр
хөхнүүхэдэнь, нотагын
шадарган Гэлэг-Жамса
Шагдарон гэжэ Дугар
танирхархива.
—Наһаа айжа, аминшни
тандаа орошобо гү?
—Юундэ айба гээшэбиб?!

наһал һамбай ургажа, бодото
нюураа ноугаад ябаа хадаа,
Гэлэг-Жамса, та өөрөө наһаа
айна ёһотойт.

—Айна гүш, үгы гүш, энэ
намда хамаатай бэшэ. Шини
Улаан Сэрэгэй албанһаа бусахые
хүлээхээрээ болооб,—гэжэ
Гэлэг-Жамса нүдөө ёлозуула.
—Юундэ?
—Үшөө юундэ гэхэбши?..
Намайе, нэрэ хүндэтэй хүнүүдые
һамарган һандаргалсаһанайш

тэргынгээ хажууда ошохо гэжэ
ябатаргаа, түймэртэ дүрэжэ,
узуургаа анхалаг нүхэ гаража
харлаһан бүүдүүн шэнэнэн
тээшэ харасаяа шэгүүдһэниинь,
тэндэ мүнөөхи буутай хэбтэхэ
харагдаба. Тэрэнь гүйсэд
һомологдонхой. Хосорон
һалахынгаа тэндэ амиды гарааб
гэжэ ханахадаа, доосоон нэгэл
айгүй болоһоно.

Дугар Аргай баабайе һанан
сасуу:

гээшэ гү гээд, тэрэ абян тээшэ
шамдашаба. Үб үбхэнөөр
урган һөөг бургааһадай дунда
улаа нэлээ болоһоһон үбгэн
мэдээгүй хэбтэбэ.
—Аргай баабай! Аргай
баабай!..
Үбгэжөө ёлон гэншэхэһээ
ондоо ямаршые абяа үгэнэгүй.
Аргай баабай һалашана гү гэжэ
үбгэниие гар дээрээ үргэжэ
абаашаха гэжэ моринойнь түргэн
гэшхэдэлээр ябуулба. Тэндэ

сохёо гүт?
Дугар юунэй болоһые
басаганда хуу бараниниень
хөөрэхэ баатай болобо.
Аргай баабай нүдөө нээжэ,
гэрэй сагаадаатай үшээ удаан
хараба. Тиигээд хэлээ
бултайлган, уралаа долёобо.
Эсэстээ хажуудаа зогсоһон
сагаан халаадтай басага харан
гэхэдээ:
—Татай халаг, энэ хаанабиб?
—гэбэ.
—Һанаагаа зобоһоной
хэрэггүй, Аргай баабай.
Эмнэлгын гэртэ байнат.
—Эмнэлгын гэртэ?!
—Тиимэ.
—Татай халаг, хайшан гээд
эндэ ороо хүнбиб?
—Хайшан гээд ороһоноо
мэдэнгүй аалта?
—Татай халаг, һанажархиба
гүбээ. Ташаашын дабанһаа
буужа ерһөөр, Санагын доодо
оёорой гүбээ дээрэ морёо
зогсоогоод, баруун шугы
хүнгэрхөө ороо гүбээ.
Хүнгэрөөд тэргэдээ ошохо
ябахадань, хэншөө хойноһоом
толгой руум буулгаа. Тиигээд лэ
ондоо юушые мэдэнгүйб. Улаан
Армиһаа бусажа ябаһан Дугар
намтай Сэхирһээ һуужа ерһэн
юм һэн.

—Аргай баабай, үбдэнэ гүт?
—гэжэ Дугар асууба.
—Татай халаг, Дугар гүш?
—гэжэ Аргай баабай үндыхэ гээд,
гэдэргээ хэбтэшэбэ.
—Иимэ үбшэн аад, Аргай
баабай, эндэхээ гараха тухай
хэлэжэ байхадаа янабаг? Бү
тиигэжэ дуугарыт, —гэбэ
басаган.
—Аргай үбгэн долдон голтой
гүбээ, яхашыегүйб.
Табихыетнай гуйна гүбээ.
—Номгороты. Тание
асарһан энэ залуу
сэрэгшэтэйгээ бусахат.
—һайн гүбээ.

ТООНТО НЮТАГ

РОМАННАА ХЭНЭГ

түлөө шамайе һалгааха
ёһотойб,—гээд, Гэлэг-Жамсын
үбэрөө һуулижа, ташуур буу
гаргаад, оор тээшэн залахын
тэндэ тэргэ дээрхи ташуур саб
шүүрэн, буутай гарыень
орёолгожорхибо. Энэниие
хүлээгэгүй байһан нударган
буугаа алдажархиба.

Гэлэг-Жамсын хүржэ
буухын тэндэ Дугар бууень
саашань үдхэлжэ мэдэбэ. Эгээл
энэ үедэ Гэлэг-Жамса өөрынь
даража унашаба. Бахалуурдаха
һанаатай, хоолойень хоёр
гараараа бажуулжа оробо. Дугар
амяа хаагдажа, хииганажа
байбашые, баруун гарыень арай
шамай гартаа оруулан, нүгөө
тээшэн мушхархиһаар
гүйжэ бодоодхибо. Гэлэг-
Жамсашые хүржэ бодоһоор,
мориндоо ябууд мордоод,
тэрээнэйнгээ тухаар ябуулжа,
шугы руу ороод, харагдахаа
болишобо.

—Ай, халаг, арилба ха юм,—
гээд, Дугар Аргай баабайн
гүрэмэл ута һур ташуур абажа,
тэргэ дээрнэ табиба. Гэлэг-
Жамсын адуушан бүхы наһан
соогоо ябахадань, барижа ябаһан
ташуурһаа үбгэжөөл мүнөөшые
хахасаагүй ха юм даа гэжэ Дугар
бодолгоото юм. Хэрбээ энэ
ташуурай гар доронь
дайралдаагүй наа, мүнөө
һалашоод хэбтэхэ һэн хаб даа
гэжэ һанана. Али, магад, Аргай
баабай Гэлэг-Жамсын адуушан
ябаһан тула урдынгаа эзэнтэй
барисаатай байһанһаа боложо,
өөр тухайнь дуулгаһаниинь тэрэ
гэнтэ газар дороһоо гараһандал
бии болоод, өөрыень һалгааха
гэжэ шиидээ хаш гэгэн бодол
Дугарай толгой соогуур
зуралзаадхива юм. Тэрэ
һамбаандаа бургааһа руу
үдхэлжэрхиһэн мүнөөхи
ташуур бууень бэдэрээд, олохо
юм бэшэ. Яашоо гээшэб?
Гансаараа бэшэ, хэн нэгэнтэй
ябаһаниинь тэрэнь абаад арилаа
ха гү? Нилээн бэдэрээд, олдохоо
болёо гэжэ харгы дээрэхи мори

—Аргай баабай-ай! Аргай
баабай-ай!—гэжэ дуудан
хуугайлажа орошобо. Харюудань
аб-шэб, орой юуншые
дууданагүй.

—Аргай баабай-ай! Аргай
баабай-ай!

Абья анир үгы.
Дугар Аргай баабайн ошоһон
зүгые шэглэн, үбгэжөөл яагаа
удаараа юм гэжэ гү, үгышые наа
юугээ хэжэ байгаа юм гэжэ
харахаа гэшхэлшэбэ. Үбгэн
Сэхир голой мүльһөөр үни
хушагдаашые һаань, эндэ тэндэ
бии байһан соорхой
харзануудтань заһаһадые
хаража, тэдээгээр һонирхожо
байгаа юм гү гэжэ шэбшэхэ юм.
Ябууд дунда мүнөөхи Гэлэг-
Жамса нударган отожо
байхагүй юм гү гэжэ
үмдэнэйнгөө баруун гарай
хармаанда хэһэн тэрэ шүдхэрэй
ташуур буугай хүйтэн түмэрые
баряад үзэбэ. Тиихэдээ энэ
нударган Гэлэг-Жамса Санага
тоонтодоо бусанхай гү гэжэ
асуубашые, энэндээ харюу
олобогүй. Али тэрэ гушаад
онуудай эхээр адууһа малаа
туужа ошоһон Монгол ороной
Хээхэд нотагһаа ноусаар орожо
ерэнхэй, өөрыем дайсан гэжэ
һанаһан хүнүүдтэй тоосохо гэжэ
шүдөө зуужа ябахадань болоо.

Дугар Сэхир голой эрьээр
ябахараа болобо. Аргай баабай
хаанашые үгы. Магад, үндэр
наһатай үбгэжөөл Гэлэг-
Жамсын адуушан ябаһан хадаа
хуушан эзэнэйнгээ хэлэһые
тэбшэхэ шадалгүй байжа,
үгэдэн ороод ябалсашаба гээшэ
гү гэгэн бодол толгой соонь
ялас гээд, Дугарай һанаан
зошобо. Энэ бодолһоо хэды
тогтууригүй байдалда ороошые
наа, шугын бүртгэгэн бургааһан
соогуур хараһалан, гэдэргээ
үбгэжөөлэй тэргэ мориндо
бусаж ябахадань, ямаршые абяа
дуулахада гээд, Дугар
зогсоодхибо.

Зүб даа: гэншэн ёлохо
дуудана. Аргай баабай унаа

хүрэтэрын амыа бү
табижархихай даа гэжэ Дугар
бүхы сэдхэлхээ хүсэхэ юм.

Эмнэлгын байшангай хорёо
руу тэргэ морёо оруулаар,
Аргай баабайе үхибүүн шэнгээр
тэбэрээд, түрүүндэ орд
наймаашанай гэрэ байһан
байшанда оруулжа, һандал
дээрэ табимсаараа:

—Эмшэн!.. эмшэниие ерэхэ
гыт!—гэжэ Дугар хуугайлаһаа
тээ наагуур дуугарба.

Хэншые харюусабагүй. Тээд
хүшэги саанаһаа сагаан
халаадтай, үндэр тэгшэ бээтэй,
сэбэрхэн басаган гаража ерээд:
—Үбшэн хүнэй хажууда
һүхиржэ болохогүй юм гэжэ
ойлгыт, —гэбэ.

—Басаган, юугээ хүлээгээ
юмши!? Эмшэн гэхыемни
ойлогногүй аалши?—гэжэ Дугар
шангарба.

—Ойлгоно ааб даа, дүли хүн
эндэ үгы, бү һүхирэгты.

—Ойлгоо хадаа юугээ
хүлээгээ хүмта!

—Нүхэр сэрэгшэ, тээ тэрэ
үүдэнэй хажуудахи һандал
дээрэ һуугаад хүлээгты.

—Эмшэниие гэнэбишигүүб.

—Бү хуугайлагты, —гээд,
Дугарай амаа ангайлгахын
һамбаанда басаган үбгэнэй зүүн
гарта тарижархиба.

Сагаан халаадтай ондоо
басаган бии болоод, шприц
болон юу хээхэниинь эблүүлжэ
абаад ябашаба. Аргай баабайе
тариһан үндэр тэгшэ бээтэй,
сэбэр сэгсэ басаган үбгэжөөлэй
һудалые барижа, нэгэ хэды соо
хүлээгээд, бишыхан шэлтэй
уһанда маарли норгожо,
нюуртахы шугыень аршаба.

—Аргай баабайе хэн сохёоб?
—гэжэ басаган асууба.

—Мэдэхын аргагүй.

—Тээд хаанаһаа асараабта?
Би Сэхир тосхонһоо Аргай
баабайн тэртэ дээрэ һуужа ерээ
хүм.

—Тиигээд Аргай баабайн
хэндэ сохюулые юундэ
мэдэнгүй сохюулта? Али өөрөө

—Аргай баабай, амараад
абэгты, —гээд, басаган
хушалтыень заһаба. —Та
хаанаһаа Аргай баабайтай
ушараабта?
—Аймагай түбтэ Содном
Баторовтай хөөрэдэжэ
байхадань, Аргай баабай
хажуудамнай ерээд, тэргэдэнь
һуулсажа, нотагаа ерээб, —гэжэ
харюусаад, Дугар басаган тушаа
хэнэй басаган бэлэй гэжэ өөрһөө
асуубашые, иимэ басага
нотагтаа хараһан, хараагүйгөө
тобойлгожо ядаба.

—Нүхэр сэрэгшэ, хаанаһаа
Содном Баторовые таниха
юмта? —гэжэ эмшэн басаган
Дугарай урдаһаа энээд гэжэ
хараба.

—Албанда мордохоһоо урид
Юнхэрэй уурхайда хэдэн удаа
орон хүмби. Орохо тоонтодоо
уулзагша бэлэйб. һарьдагташые
уулзаһан байхади. Жэмһэгэй
бэлэй гү?
—Тиимэ. Танаймнай обог хэн
бэлэй?
—Цыбиков... Танил таланууд
болобди, —гээд, Дугар гараа
һарбайжа, басаганай гарые
шанга гэгшээр адхаба.

НЮТАГАЙНГАА долоон жэлэй нургуулиис дүүргэнэйнгээ хүүлээр, Дээд-Удын багшанарай техникумдэ нэгэ жэл нураад байтараа 1935 ондо аглаг найхан Агадаа багшалаар эльгээгдэһэн гэхэ. Үнишье болонгүй Буряад оронойнгоо Яруунын аймагай ВЛКСМ-эй нарин бэшгэй даргаар (секретаряар) дэбжүүлэгдээд, нэгэ хэды хүдэлөөд, 1937 ондо хүдоо ажахын коммунист нургуулида орожо, тэрэнээ 1939 ондо дүүргээд, Буряадай номой хэблэлдэ уран найханай зохёолой ахмад редактораар, марксизм-ленинизмын классигуудые оршуулаха аһагыс даагшаар ажаллаба. Тэрэ үедэ 1938 ондо, "Сэсэгмаа" гэжэ нэрлэгдэһэн эгээн түрүүшын зүжэгын буряад драмын театрай тайзандээрэ табидаһан намтартай. Иимэрхүүгээр лэ зохёохы дэмбэрэлтэ ажалынгаа эхин һабагша таталуулан, хүсэд дүүрэн эрмэлзэлтэйгээр нэгэ үйлэтэй зүжэгүүд болон уран шүлэгүүдыс зохёожо байха зуураа, эрдэм бэлигээ улам дээшэлүүлхэ гэжэ тэсэмгэй ехээр хүдэлдэг хүн байһан юм.

Дайнай урда тээхэнэ, 1940 ондо, Буряад-Монголой гүрэнэй номой хэблэлээр зүжэгүүдэйнь согсолбори барлагдажа, тэндэнь дээрэ дурсагдагша зүжэгһөөнь гадна, "Шоолой", "Хилэ дээрэ" болон үнөө хэдэн нэгэ үйлэтэй зүжэгүүдынь хабсаруулагдан, ургажа ябаһан залуу найруулагшын урма зориг улам хурсадуулаа һааб даа.

1941 онһоо 1946 он болотор Жамсо Тумунов сэрэгэй албанда ябажа гараһан намтартай. Фронг дээрэ шархатаһаншье, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайндай нэгэдэхи, хоёрдохи шатануудай орденуудаар, олон тоото медальнуудаар шагнагдаһаншье шэн зоригто сэргэһэ бэлэй. Гэхэтэй хамта, энэ нүхэрэйнай зохёохы ажалын тэрэл дайнай зэбүүн үедэ сэхэ амжалтаттайгаар хүгжэһэн байха юм.

"Лейтенант Саханаевтай танилшье бэшэ һаа, харалсажа уулзажашье үзөөгүй һаа, тэрэ минии нютагай хүн суута разведчик гэжэ дуулаһан байгаа. Байлдаанай нам гэхэтэй хамта тэрэнтэй уулзаха гэжэ шиидэбэб, - гээд, автор "Лейтенант Саханаев" гэжэ 1942 ондо бүтээһэн үгүүлэл соогоо түүрээһэн байгша. - Бороотой үдэшэ байба. Харгын шабартай гэшэнь аргагүй, арай шамай хүлөө татажа ябанаб. Газаршье хороногүй. Хажуугаарнь хойшо урагшаа хүндэлһэн янза бүриин машинануудай шабар сэсэргэхэнь хэлэшэгүй. Э с э б э р и т э й ш ь е , с у с а б а р и т а й ш ь е байба.

Хонхо ёнхо болотороо снарядта дайрагдаһан дардам харгын эрмэгыс зубшан, гранатын хэлтэрхэлүүдтэ сохюулаһан байшанда ошобоб. Хоёр-гурбан сержанттай энэ гэрэй үүдэн хоорондо намайе угтажа, орожо болохогүй гэжэ байтараа, минии лейтенант Саханаевые һурахатайг сасуу гансата номгорон:

- Лейтенант Саханаев ошоо, гэжэ үрдидэн харюусабад.

Газгаа ехэ түргэн боро хараан боложо, оршон тойрон байһан юумэд бүрылдэнэ. Хашаа тойроод ургалан, иза низа

сохюулаһан таримал модод һаглагар үзүүрнүүдэ ниилэлдүүлэн бархайджа, толгой дээрһээ дараад унахаа байһан хадын хүмэг шулуундал лаглайдана. Хооһон сарайнуудай һанги набта хүрэнэн хушалтадань һуунги бороо шабжаганана. Ута конюшнин үүдэндэ хууширан байһан эмээлтэй морин, дүроогоо-хангиргаһаар, харанхы худар гүйжэ арилна. Томо хоогэй һалаа дээрэнь минн мяаг-

хүдэлмэрилэгшээр томилогдожо, фашист-немецүүдэй уурхай болохо Берлин хүрэтэр дайшалхы алдарт замаар ябажа гараа.

"... Үбэл үнгэржэ, уха мүрэн урдажа, тала дайда ногооржо, ой модон сэсэглэжэ эхилбэ. Бидэ тэмсэлэйнгээ туйлданы хүрээбди. Берлиниие гитлеровецүүдһээ сүлөөлжэ, аладалһан хойноо, Эльбэ гэжэ мүрэнэй эрьедэ Илалтын үдэрыс уттабади. Зохид хонгор үдэшэ

байгаа. Саханаевшыс бүхэли үдэр газгаа үнжөө, тэдэшыс газгаа үнжөө.

Саханаев эндүүрээгүй. Дайсанай траншейдэ тулажа ошоһон хойноо, землянкын тушаа дээрэнь ургалан модоной хүндыһөө галай улагшажа байхыень хараба ха. Немецэй землянкынгаа хоолойень модоной

Уран зохёолшо, поэт Жамсо Тумуновай түрэнһөөр 80 жэлэй ойдо

БУРЯАД ОРОНОЙНГОО ЗАНШАЛЫЕ АРЬБАДХАН...

Буряад суута уран зохёолшоной үсөөнэй үсөөн иимэ зиндаатанай нэгэнишье болохо Жамсо Тумунов 1916 оной үбэлэй һүүл һарага Ага тойрогой Табтаанай нютагта эхынгээ умайһаа улаһан хүн юм гэжэ таанагтаа, манай эрхим хүндэтэ уншагшаг олондоо, дахиад һануулаа. Мүнөө 80 һаһатай болохо байгаа.

мяаг гэхэ соностоно. Сержантнар намда улам улам хандаса найнтай боложо, харанхы подвал соо оруулжа: - һанаа зобохо юумэн үгы. Амаратгы. Лейтенант ерэхэдэ һэриюулхэ, - гэдэбэ.

Нэбтэ шобто цоронһон нэмэргээ тайлажа, ханада хадаатай гүрөөһөнэй эбэрэй нэгэ һалаадань үлгөөд, шал мяхан болошоһон гуталаа халта мүлтэ хүлһөө һугалаа, норшоһон орёолтоо бажуужа орёогоод, гонзогор уга скамейкэ дээрэ хэбтэхэтээ хамта жэгтэй бүхөөр уншабаб...

Иимэрхүү маягтайгаар Жамсо Тумунов очерк үгүүлэл хоёрой хоорондохи, абаһаар тобойсо жанр тухайн тодорюулаар бэшэ, тон өөрсэ арга шадабаряар бүтээһэн, дайнай шэрүүн байлдаанууд тухай, манай сэргэшэдэй нугаршагүй шэн зориг тухай "Почтальонной нуосуанууд", "Халуун зүрхэн", "Үнэн үгэ", "Талын бүргэд", "Байгалай үмэнэхи хүбүүн", "Баруун тээшэ", "Шуурган", "Эсэгэ хүбүүн хоёр", "Веда", "Һарын сагаанда", "Комбат", "Хабар" гэхэ зэргэ зохёолнуудые бүтээһэн байна.

Эдэнь өөрынгоо һони һорьмой татамаар темээрээ, гол уянгата нюурнуудаараа, үйлэ хэрэгүүдээрээ, зүришэдөөтэ тэмсэлээрээ, дайнай үсын шэрүүн амисхалаараа буряад уран зохёолой үгүүлэлэй жанр баяжуулһаниинь арсалтагүй. Тус уран зохёолшын дайн дажарай "халуун шулуудолёжо", фронт дээрэ тулалдаанай дүүржэр ябаһан, гаталһан, илаһан хадань, бүришье этигэжэ хужарлан уншамаар, үнэншэмөөр тодо дүрсэнүүдтэй (образуудтай), жэнхэни найхан буряад хэлээрээ хөөрөгдэһэн эдэ бүтээлнүүдынь манай, уншагшадай, зүрхэ сэдхэлдэ тон гүнзэгыгөөр хадуугдан үэнэ.

ЖАМСО ТУМУНОВ фронт дээрэ полит-

байгаа. Эльбэ мүрэн дээгүүр түмэн тоото ракетэнүүд дүүлжэ, улаа ягаан һолонго татажа, түмэн тоото ошод наадана. Сэбэр томо модоной узуурта зогсоод, энэ жабхаланта һүниин шэнжые адаглан байтарни, ара тээһээм нэгэ хүн ерэжэ, дала мүрэ дээрэм хүндэ гараа таби жархиба. Эрьжэ харахадань, үнөөхи майорни мһэржэ байба...

Би энэ дурасхаалта үдэшэ майорые өөрынгоо дайшалхы ябадалһаа тон һонирхолтой ушарые хөөрөжэ үгэгты гэбэб. Майор нэгэ хэдыдоогуур хараад, аниргүй зогсожо байтараа, гэнтэ үлэгэд гэжэ, найхан гүнзэгы шодоо слэлзүүлэн:

- Лейтенант Саханаевай немецые асархыень хараа һэн бээш? - гэжэ һураба.
- Хараа! - гэбэб.

- Би тэрээн тухайда хөөрөлүү, - гээд, майор шүүдэртэй зөөлэн ногоон дээрэ түбшэнөөр һуужа, томо гэгшээр тамхи орёожо, хэды хэды амтархан хороод, хөөрөөгөө эхилбэ.

- Саханаевай нэгэ һүни илалта туйлахыень ши бидэ хоёр хараабди.

Харанхы һүни байгаа һэн бээ? Лейтенант разведчигүүдыс дахуулжа ошоо. Ошохынцоо урда блэлдхээ. Бүхэли үдэр шуурган соогуур гэрэй хоолой сооһоо дайсаниие адуулжа үнжөө. Дайсанай позициинь мэдэжэ абаа. Удаань тэдэнэй траншейдэ орохо сагаа мэдэхэнь яшаггүй шухала байгаа. Разведкэдэ саг яшагүй хэрэгтэй юм! Нэгэ бага уридлааншье һаа, нэгэ бага хожомдоошье һаа - һалаа.

Тэрэ һүни землянкын углуу руу шургашоод хэбтэхэдээ, Саханаевые дууржа хэбтээ гэжэ бү һанагты. Тэрэ үргэнэйнгөө хүрэхыс хүлээжэ байгаа. Юундэб гэхэдэ, мүн лэ тэрэ үеэр дайсанай харуулшад үргэнэндөө абтаха ушартай

хүндыгөөр дамжуулжа гаргаһаниинь мэдэжэ байба.

"Энэшни - ухаантай. Гал түлиһэн хойноо, хубсаһаа хатаагаа ёһотой", - гэжэ Саханаев шэбэнээд, табан разведчигүүдэ тэрэ доронь хэбтүүлжэ, дайсанай ороо һаань, хайшан гэгэд харюусахыень заажа үгөөд, оорөө хоёр разведчигүүдтэй хамта немецэй траншейдэ ошобо ха. Фашистнараи постдонь хүрэхын тэндэ дууржа хэбтэһэн немец хүлээгдээгүй шуранаар мардаан хутага далайгаад аһажа ерэбэ. Тэрэнэй хутагадань аһажа үрдингүй, тэрэ доронь хадхажа унагааха баатай болобо. Удаань траншей зубшаад, гал гаража байһан землянкада ошоходонь, дайсад үнөөрөө орёолтоёо хатаажа, үгэ дуугүй дууржа һуубад ха.

Саханаев яһан эшэтэй пистоледээ үбэр руугаа гударжархёод, богонихон эшэтэй жадаяа баряад, землянкынь үүдэндэ зогсожо, модоной хүндыгөөр гараһан хоолойень заажа, ганса үгөөр: - Таглагты! - гэжэ захирба. Хүбүүдынь тэрэ доронь хоолойень таглажархиба. Ёһоор хүбүүд һэн...

Немецүүд ухаа мэдээ алдажа, шаг шууяа табилдажа, газгаа тээшээ дугташабад ха. Эгээл түрүүшын фашистыс гаргажа ерээд, бэшэнэйнь гарахаһаа урид үүдыень шэбхэдэжэрхёод, тэрэ шүдхэрэй амыс боогоод, нэмэргэдээ яаралгүйхэн орёожо хүлээд, лейтенант Саханаев хоёр разведчигээ сааншань ябуулба. Эгээл энэ үедэ немецүүд землянкынгаа үүдыс сүмэ сохин гаража, лейтенант Саханаев ехэ түбшэн янзаар богонихон эшэтэй ород жадаараа хэдэн фашистнарыс зүрхэтэй зоригтойгоор хадхажа унагаагаад, тэрэ дороо нүхэдтээ ниилэжэ, гитлеровскэ дахуулнуудтай, тулалдаһаар бүтэн бүлээн, оройдоол нэгэ хүноо шархатуулаад, частыдаа хүрээжэ ерэнэн байгаа...

- Бодоод үзэгты! Ямар зориг гэжэ һананат!.. Саханаевай нэгэ илалта тухай хөөрөбэб. Хэдэн иимэ илалтануудые манай хүбүүд туйлаа гэгшэб!

Майор аниргүй болобо. Тэрэнэй шобдон Эльбэ мүрэн

дээгүүр дүүлиһэн тоо томшогүй олон ракетэнүүдэй гэрэлдэ улаһатай дулаанаар ялалзан байба.

- Энэ ябадал тухайда Саханаев бэшэ, тэрэнтэй ябаһан разведчигүүд хөөрөө һэн, - гээд, майор һанаа алдан, - Саханаев амиды гээшэ гү, али үгы гү?.. Амидыл байха ёһотой, - гээб.

Үглоо үглөөгүүрын саад соо хүб хүхэ набшаһатай модоной һүүдэртэ хэбтээд, лейтенант Саханаев тухайда бэшэһэн тэмдэглэлнүүдээ үзэжэ. Түнхэнэй аймагта байдаг тэрэнэй танил басаганда эльгээжэ гэжэ байтарни, "Лейтенант!" гэжэ намайе дуудаба. Гүйжэ бодоходом, намһаа арбаад алхан газарта Саханаев нам тээшэ дуттаһан байба.

- Одоошье Сэлэнгэдээ тамархабди, - гээд, тэрэ шэдэн хүдэр гараараа омог дорюунаар намайе тэбэрижэ, - Берлинд уулзаха гүһэн аад, уулзажа шадлаагүйб. Бидэ зэргэлээд, ябаабди, - гээб.

- Яагаа удаан тэбэрилдэнэт! Саханаев! - гэжэ үнөөхи майор хоёр гараа һарбайжархёод, лейтенант Саханаевые Илалтын баярта тэбарихээс хүлээжэ байба".

Үргэлжэлһэн зохёолнуудһаа (прозо) гадна, урда тээнь "...шүлэг бэшэдэлгүй байһан Ж.Тумунов дайнай эхилэмсээр шүлэглэмэл зохёолнуудые бэшэжэ ороо һэн. Харин үдэр бүри уншаха юумэ хүндэ барюулха, арад олоной баатаршалгыс тэрэ саг соонь хүн бүхэндэ дуулгажа бэшэхэ - иимэ сагай эрилтын ушарад байхада, богонихон шүлэг, рассказ, нэгэ үйлэтэй зүжэг, статья гэхэ мэтэ хэмжүүрэй зохёолнууд түбхын түрүүндэ бэшэгдэхэ ёһотой гэжэ бодоо. Энээн дээрһээ дайнай эхилһэнһээ хойшо Ж.Тумунов роман, зүжэгөө хожом бэшэхөө нөөсэлжэ, шүлэг, рассказ бэшэжэ эхилээ" (Ц.А. Дугар Нимаев).

"Эхын юрөөл" гэжэ поэма хэдэн тэды шүлэгүүд тиихэдэ Жамсо Тумуновай шэнэ жанрда орожо ябаһыс гэршэлээ бэлэй.

Мэри ХАМГУШКЕЕВА хэлэ бэшгэй эрдэмтэ кандидат, Буряадай гүрэнэй университетэй доцент.

(Түгэсхэлын хожом гараха)

12, ПОНЕДЕЛЬНИК ОРТ

7.00 - Телеуэтро
13.00, 16.00 - Новости
10.00, 19.20 - "Секрет Тропиканки"
10.15, 19.20 - Поле чудес
11.05 - Человек и закон
11.55 - Мультифильм
12.20 - Угадай мелодию
12.30, 20.35 - В эфире ГТРК "Мир"
13.10 - В эфире ГТРК "Мир"
13.50 - КВН. Международный фестиваль
15.45 - Мультифильм
16.15 - Вкус прессы
16.20 - Драконы подземелья
16.40 - Марафон - 15
17.00 - Звездный час
17.35 - Элен и ребята
18.00 - Джем
18.30, 02.20 - Семь дней спорта
19.00 - Новости
20.10 - Час пик
21.00 - Мы
21.45 - Спокойной ночи, малыши!
22.00 - Время
22.30 - Операция
22.50 - Метод Крекера
23.50 - Футбольное обозрение
00.20 - Загадки истории. Убийство Распутина. Передача 2-ая
01.05 - Фильм Александра Кайдановского "Простая смерть".

РОССИЯ

8.30 - Время деловых людей
9.00 - Вести
9.20 - Что день грядущий...
9.25 - Требуются, требуются...
9.30 - Русское лото
10.10 - Ритмика
10.25 - Всего понемногу
11.15 - Телегазета
11.20 - Музыкальный экспромт.
11.35 - Новая линия
11.50 - Ключевой момент
12.00 - Вести
12.30 - Милицейская хроника
12.40 - Жил-был великий писатель
12.55 - Созвучие
13.25 - Империя игр. (до 14.15)

БУРЯТСКОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ

17.30 - Сагай суурян. (Новая встреча с Н.Степановой)
Художественно-публицистический видеоканал "Лад"
18.05 - Театр и зритель. Заслуженный артист России Владимир Буруев
18.55 - Байкал
19.05 - Курьер
19.25 - Мы не в городе живём. Семья Халилеевых из Каменска
19.55 - Встреча. На соискание Гос. премии Республики Бурятия. Режиссёр В.Кондратьев
20.25 - Байкал
20.35 - Унтаахай
20.45 - Курьер - 2

РОССИЯ

21.00 - Вести
21.25 - Детектив по понедельникам. "Современная смерть". Часть 2-ая
22.30 - Река времени
22.35 - Репортёр
22.55 - Экран криминальных сообщений
23.05 - Без ретуши
10.00 - Вести
10.20 - Автомиг
10.30 - "Спут-5", 9 серия
11.25 - Джаз-клуб. (до 01.55)

3 канал "Бурятия"

17.00 - Программа передач
РОССИЯ
17.05 - Детские новости
17.20 - Праздник каждый день
17.30 - Приглашаем на концерт
18.00 - Вести
18.20 - От винта
18.35 - Наш сад
19.10 - Чемпионат мира по биатлону. Эстафета. Мужчины
20.10 - Л-клуб
БУРЯТИЯ
21.00 - Мультифильм
21.20 - Байкал
21.30 - Авоська
21.40 - "Королева хаан"

13, ВТОРНИК ОРТ

7.00 - Телеуэтро
13.00, 16.00 - Новости
10.15, 19.20 - "Секрет Тропиканки"
11.05 - Мы
11.45 - Смехопанорама
12.15 - Мультифильм
12.30, 20.35 - Угадай мелодию
13.10 - В эфире ГТРК "Мир"
13.50 - "Противостояние", 3 серия
15.00 - Мультифильм
15.10, 01.45 - Телевизионная служба новостей
16.15 - Вкус прессы
16.20 - Драконы подземелья
17.10 - Волшебный мир
17.35 - Элен и ребята
18.00 - До 16 и старше...
18.30, 02.35 - Семь дней спорта
19.00 - Новости
19.10 - Час пик
19.15 - Тема
19.45 - Спокойной ночи, малыши!
22.00 - Время

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

22.30 - Операция
22.50 - Анастасия Вертинская и Владимир Коренев в фильме "Человек-Амфибия"
00.30 - Москва-Кремль
00.50 - Концерт (до 03.05)

РОССИЯ

8.30 - Время деловых людей
9.00 - Вести
9.25 - Требуются, требуются...
9.30 - Ритмика
9.45 - Всего понемногу
10.35 - Музыкальный экспромт
10.50 - Ключевой момент
11.07 - Телегазета
11.05 - Мультифильм
11.30 - Ответы
11.50 - Милицейская хроника
12.00 - Вести
12.30 - Новая линия
12.45 - Момент истины (до 13.30)

БУРЯТСКОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ

17.00 - Мультифильм
17.15 - Сагай хурдэ. (Дела и заботы Акционерного общества "Улан-Удэстальмост")
17.45 - Педсовет
18.20 - Байкал
18.30 - Курьер
18.50 - Позиция. (КП РФ и кампания выборов Президента России)
19.20 - Династия. 28 серия
20.10 - Встреча с депутатом Гос. Думы С.И.Найчуковой
20.35 - Байкал
20.45 - Курьер-2

РОССИЯ

21.00 - Вести
21.25 - Подробности
21.35 - X/ф. "Великий Шу" (Польша)
23.25 - Сам себе режиссёр
00.00 - Вести
00.25 - Автомиг
00.30 - Рэк-тайм
00.45 - "Спут-5", 10 серия
01.40 - Матч всех звезд НБА
03.10 - Река времени. (до 03.15)

3 канал "Бурятия"

17.00 - Программа передач
РОССИЯ
17.05 - Детские новости
17.15 - Праздник каждый день
17.25 - Одиссея
17.50 - Месяцеслов
18.00 - Вести
18.20 - Новая линия
18.50 - Киноафиша
19.10 - Непопулярная тема
19.25 - Устами младенца
19.55 - "Петербургские тайны"

БУРЯТИЯ

21.00 - Мультифильм
21.20 - Байкал
21.30 - Авоська
21.40 - "Королева", 1 серия

14, СРЕДА ОРТ

7.00 - Телеуэтро
10.00, 13.00, 16.00 - Новости
10.15, 19.20 - "Секрет Тропиканки"
11.05 - Тема
11.45 - В мире животных
12.20 - Мультифильм
12.30, 20.35 - Угадай мелодию
13.10 - В эфире ГТРК "Мир"
13.50 - "Противостояние", 4 серия
15.00 - Мультифильм
15.10, 01.20 - Телевизионная служба новостей
16.15 - Вкус прессы
16.20 - Драконы подземелья
16.40 - Кактус и К
16.50 - Домисолька
17.10 - Зов джунглей
17.35 - Элен и ребята
18.00 - Тет-а-тет
18.30, 02.10 - Семь дней спорта
19.00 - Новости
20.10 - Час пик
21.00 - Чтобы помнили. Иван Миколайчук
21.45 - Спокойной ночи, малыши!
22.00 - Время
22.30 - Операция
22.50 - Наталья Андрейченко в х/ф. "Военно-полевой роман"
00.25 - Пресс-клуб
02.40 - "Ночной визит", 1 серия (до 03.45)

РОССИЯ

8.30 - Время деловых людей
9.00 - Вести
9.20 - Что день грядущий...
9.25 - Требуются, требуются...
9.30 - Ритмика
9.30 - Антракт
9.45 - Всего понемногу
10.40 - Телегазета
10.45 - Крестьянский вопрос
11.05 - Санта-Барбара
12.00 - Вести
12.30 - Милицейская хроника
12.40 - Музыкальный экспромт
12.50 - Новая линия
13.10 - Мультифильм

БУРЯТСКОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ

17.00 - Мультифильм
17.15 - Сагай хурдэ. (Дела и заботы Акционерного общества "Улан-Удэстальмост")
17.45 - Педсовет
18.20 - Байкал
18.30 - Курьер
18.50 - Позиция. (КП РФ и кампания выборов Президента России)
19.20 - Династия. 28 серия
20.10 - Встреча с депутатом Гос. Думы С.И.Найчуковой
20.35 - Байкал
20.45 - Курьер-2

17.20 - Бамбаахай
17.45 - Толи
18.20 - Байкал
18.30 - Курьер
18.50 - Династия. 29 серия
19.40 - Ракурс представляет:
20.25 - Байкал
20.35 - Унтаахай
20.45 - Курьер-2

РОССИЯ

21.00 - Вести
21.25 - Подробности
21.35 - Санта-Барбара
22.30 - Никто не забыт
22.35 - Храм
22.55 - От форте до пиано
23.25 - Прогноз
00.00 - Вести
00.25 - Автомиг
00.30 - А теперь об этом...
01.25 - Река времени (до 01.30)

3 канал "Бурятия"

17.00 - Программа передач
РОССИЯ
17.05 - Детские новости
17.20 - Праздник каждый день
17.30 - Чья сторона
18.00 - Вести
18.20 - Дальний Восток
18.50 - Вас приглашает фирма
19.05 - Параллели
19.25 - Своя игра
19.55 - Петербургские тайны.

БУРЯТИЯ

21.00 - Мультифильм
21.20 - Байкал
21.30 - Авоська
21.40 - "Королева", 2 серия

15, ЧЕТВЕРГ ОРТ

7.00 - Телеуэтро
10.10, 13.00, 16.00 - Новости
10.15, 19.20 - Секрет "Тропиканки"
11.05 - Чтобы помнили
11.45 - Клуб путешественников
12.30 - Мультифильм
12.40 - Смак
13.10 - В эфире ГТРК "Мир"
13.50 - "Противостояние", 5 серия
15.00 - Мультифильм
15.10, 01.25 - Телевизионная служба новостей
16.15 - Вкус прессы
16.20 - Драконы подземелья
16.40 - Лего-го
17.10 - Тин-тоник
17.35 - Элен и ребята
18.00 - Рок-урок
18.30, 02.15 - Семь дней спорта
19.00 - Новости
20.10 - Час пик
20.35 - Смехопанорама
21.00 - Один на один
21.45 - Спокойной ночи, малыши!
22.00 - Время
22.30 - Операция
22.50 - Владимир Меньшов и Александр Розенбаум в боевике "Чтобы выжить"
00.40 - Музобоз-93
02.45 - "Ночной визит", 2 серия.

РОССИЯ

8.30 - Время деловых людей
9.00 - Вести
9.20 - Что день грядущий...
9.25 - Требуются, требуются...
9.30 - Ритмика
9.30 - Антракт
9.45 - Всего понемногу
10.40 - Телегазета
10.45 - Крестьянский вопрос
11.05 - Санта-Барбара
12.00 - Вести
12.30 - Милицейская хроника
12.40 - Сретение Господне
13.00 - Мультифильм
13.25 - Новая линия. (до 13.40)

БУРЯТСКОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ

17.30 - Мультифильм
17.40 - На спортивной орбите
18.10 - Байкал
18.20 - Курьер
Видеоканал "Спектор"
18.40 - Санитарный вестник
19.20 - Горсовет: Первые шаги
19.55 - Мунхэ Сарьдаг. (Творческий портрет Б.Ябжанова)
20.35 - Байкал
20.45 - Курьер-2

РОССИЯ

21.00 - Вести
21.25 - Подробности
21.35 - Санта-Барбара
22.30 - Джентльмен-шоу
23.05 - Река времени
23.10 - Клуб губернаторов.
00.00 - Вести.
00.25 - Автомиг
00.30 - Экран криминальных сообщений
00.40 - Юбилейный вечер радио России

3 канал "Бурятия"

17.00 - Программа передач
РОССИЯ
17.20 - Праздник каждый день
17.30 - Кеңгуру
18.00 - Вести

18.20 - Наука сегодня
18.55 - Ваш партнер
19.10 - Хоккей. Динамо-Спартак - 3 п.
19.50 - Антракт
19.55 - Петербургские тайны

БУРЯТИЯ

21.00 - Мультифильм
21.20 - Байкал
21.30 - Авоська
21.40 - Королева Марго

16, ПЯТНИЦА ОРТ

7.00 - Телеуэтро
10.09, 13.00 - 16.00 - Новости
10.15, 19.20 - Секрет "Тропиканки"
11.05 - Один на один
11.45 - Играй, гармонь
12.15 - Мультифильм
12.25 - Пока все дома
13.10 - В эфире ГТРК "Мир"
13.50 - Ирина Печерникова и Иннокентий Смоктуновский в фильме "Первая любовь"
15.10 - Телевизионная служба новостей
16.15 - Вкус прессы
16.20 - Драконы подземелья
16.40 - Для всех поколений. Агния Барто
17.05 - Фильм-сказка "Ослиная шкура"
18.30, 01.55 - Семь дней спорта
19.00 - Новости
20.10 - Дикое поле
20.25 - Человек и закон
20.55 - Поле чудес
21.45 - Спокойной ночи, малыши!
22.00 - Время
22.45 - Детективное агентство "Лунный свет"
23.40 - Взгляд
00.25 - Романтический триллер "Дом на холме"
02.25 - "Благочестивая Марта". 1 и 2 серии (до 04.35)

РОССИЯ

8.30 - Время деловых людей
9.00 - Вести
9.20 - Что день грядущий...
9.25 - Требуются, требуются...
9.30 - Ритмика
9.45 - Антракт
9.50 - Всего понемногу
10.40 - Телегазета
10.45 - Крестьянский вопрос
11.05 - Санта-Барбара
12.00 - Вести
12.30 - Милицейская хроника
12.40 - Торговый дом
12.55 - Мульти-пульти
13.25 - Новая линия (до 13.40)

БУРЯТСКОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ

17.30 - Мультифильм
17.45 - Тальн галнууд
18.20 - Панорама Бурятии
19.05 - Курьер
19.15 - Примите поздравления
19.50 - Буряад орон
20.35 - Унтаахай
20.45 - Курьер-2

РОССИЯ

21.00 - Вести
21.25 - Подробности
21.35 - Санта-Барбара
22.35 - Анализы недели
23.10 - К-2 представляет
00.00 - Вести
00.30 - Музыка всех поколений
01.00 - Река времени
01.05 - Худ. фильм "Шляпа" (до 02.40)

3 канал "Бурятия"

17.00 - Программа передач
РОССИЯ
17.05 - Детские новости
17.20 - Праздник каждый день
17.30 - Продлénка
17.50 - Месяцеслов
18.00 - Вести
18.20 - Дисней по пятницам
20.00 - Мульти-пульти
20.10 - Грош в квадрате
20.40 - Танц-экспресс

БУРЯТИЯ

21.00 - Мультифильм
21.20 - Авоська
21.30 - Тупой, ещё тупее

17, СУББОТА ОРТ

8.45 - Телеканал "Подъём"
9.45 - Слово пастыря
10.00, 16.00 - Новости
11.30 - Не зевай
12.00 - Утренняя почта
12.35 - Смак
12.50 - Играет Игнат Солженицын
13.35 - Василий Шукшин в фильме Марлена Хуциева "Два Фёдора"
15.05 - Звёзды мирового спорта в Москве. Соревнования по легкой атлетике "Русская зима"
16.20 - Автомобиль и Я
16.40 - В мире животных
17.20 - Америка с М.Таратутой
17.50 - Бомонд
18.10 - Умники и умницы
19.00 - Новости
19.20 - Золотая серия. Год 1980-ый. "Тегеран-43". 1 и 2 серии

22.00 - Время
22.45 - Детективное агентство "Лунный свет"
23.40 - Брэйв-ринг
00.30 - Коллекция 1 канала. "Генри и Джун"
02.45 - "Игра Хамелеона". 1 и 2 серии

РОССИЯ

9.00 - Вести
9.20 - Подробности
9.30 - Что день грядущий...
9.35 - Вовжулакия или загадка доктора Никодима
9.50 - Одиссея
10.15 - Правительственные будни
10.45 - Большой хоккей
11.25 - Рек-тайм
11.40 - Российское бюро путешествий
12.25 - Приглашенный билет
13.10 - Служба 299 0000
13.25 - Антракт
13.30 - Ваш адвокат
13.45 - По-русски
14.05 - Премьера док. фильма "Человек меняет кожу, или жизнь и необычайные превращения господина Цзян Цзинго". Часть 1-ая
15.00 - Вести
15.30 - Де-факто
15.45 - Поэт России - больше, чем поэт
16.15 - До Москвы далеко
17.00 - Эмилия. 11 серия
17.55 - Межд-ый турнир по фигурному катанию "100-летие на льду"
19.15 - Сигнальный экземпляр
19.30 - Империя игр
20.25 - Петербургские тайны
21.25 - Субботний вечер с Романом Виктюком
22.50 - Река времени
23.00 - Вести
23.30 - Аншлак и К
00.25 - Служба 299 0000
00.45 - Звуковая дорожка
01.30 - В гостях у "Киношока".

3 канал "Бурятия"

18.00 - Мультифильм
18.20 - Домовой
18.30 - "Секретные материалы". 1 серия

18, ВОСКРЕСЕНЬЕ ОРТ

8.50 - Тираж "Спортлото"
9.00 - Телеканал "Подъём"
10.00, 16.00 - Новости
11.25 - Пока все дома
12.00 - Утренняя звезда
12.50 - Из первых рук
13.00 - Служу России
13.30 - Песни Оскара Фельцмана
14.00 - Провинциальные истории.
Город Пенза
14.25 - Очевидное-невероятное
15.00 - Мультифильм
15.30 - "Пираты"
15.20 - "Тоска" Дж.Пуччини в цикле "Оперные истории"
17.15 - Клуб путешественников.
18.00 - Как-то раз
18.15 - Мультифейерверк
19.00 - Новости
19.20 - Смехопанорама
19.50 - "Парижские тайны. Жан Море". Часть 1-ая
20.35 - Весёлые истории в журнале "Ералаш"
21.00 - Кинозвёзды и полицейские в комедии "Напролом"
23.00 - Воскресенье-
00.00 - Детективное агентство "Лунный свет"
00.55 - Любовь с первого взгляда
01.30 - "Трое в лодке, не считая собаки". 1 и 2 серии (до 03.35)

РОССИЯ

9.00 - Вести
9.25 - Что день грядущий...
9.30 - Теремок
9.45 - Парламентская неделя
10.30 - Доброе утро
11.30 - В мире авто и мотоспорта
12.00 - Вести в 11
12.15 - Мировая деревня
12.45 - Карьера
13.15 - Футбол без границ
13.55 - Мульти-пульти
14.05 - Человек меняет кожу, или жизнь и необычайные превращения товарища Елизарова. Часть 2-ая
15.00 - Вести
15.30 - Не вырубить
15.45 - Эмилия. 12 серия
16.40 - Межд-ый турнир по фигурному катанию "100 летие на льду"
17.45 - Горячая десятка
18.40 - На соискание премии "Тэффи-96". "Волшебный фонарь". Евгений Гинзбург
18.50 - Волшебный мир Диснея
19.45 - Снимается кино
19.55 - Колесо истории
20.50 - Река времени
21.00 - Вести
21.25 - Книжная лавка
22.00 - XX век в кадре и за кадром. Юрий Яковлев
22.50 - Автомиг
23.00 - У Кюши
23.30 - Телекросс
23.45 - Служба 299 0000
00.00 - Парижские встречи
00.55 - Лучшие игры НБА (до 01.55)

3 канал "Бурятия"

18.00 - Мультифильм
18.20 - Авоська
18.30 - "Секретные материалы" 2 с.

Ариг Ус

12, ПОНЕДЕЛЬНИК

12 КАНАЛ

9.00 Программа передач.
9.05 "90х60х90".
9.20 "Мыши-рокеры с Марса".
9.50 "ПОСТмузыкальные новости".
10.05 Реклама. Нон-стоп лист.
10.15 "Аптека".
10.25 Реклама. Нон-стоп-лист.
10.35 Х/ф "Настя".
12.05 "Нью-Йорк, Нью-Йорк".
12.35 "Дежурная аптека", 1, 2 с.
18.00 Программа передач.
18.05 Мультфильм.
18.25 Христианская программа "Благая весть".
18.40 Программа "Те, кто..."

12 и 5 КАНАЛЫ

19.00 Ток-шоу "Мое кино".
20.00 Реклама. Нон-стоп лист.
20.10 "Музыкальный подарок".
20.30 "Провинциальные анекдоты".
21.05 Музыка кино.
21.15 "Восточный экспресс".

12 КАНАЛ

21.30 Х/ф "Живой щит".
23.10 "Прогнозы недели".
23.40 Сериал "Ночная жара".

13, ВТОРНИК

12 КАНАЛ

9.00 Программа передач.
9.05 "90х60х90".
9.20 "Восточный экспресс".
9.35 "Мыши-рокеры с Марса".
10.05 "ПОСТмузыкальные новости".
10.20 "Аптека".
10.30 Реклама. Нон-стоп лист.
10.40 Прогнозы недели.
11.35 Х/ф "Неоконченная повесть".
12.50 "Провинциальные анекдоты".
13.35 "Дежурная аптека", 3 с.
18.05 Мультфильмы.
18.15 "Благая весть".
18.40 "Те, кто..."

12 и 5 КАНАЛЫ

19.00 "Акулы пера".
20.00 Реклама. Нон-стоп лист.
20.10 "Музыкальный подарок".
20.25 "Вы-очевидец".
20.45 "Катастрофы недели".
21.15 "Восточный экспресс".

12 КАНАЛ

21.30 Х/ф "Чича".
23.05 "ПОСТмузыкальные новости".
23.20 "Ночная жара".
00.20 Диск-канал "Хранить вечно".

14, СРЕДА

12 КАНАЛ

9.00 Программа передач.
9.05 "90х60х90".
9.20 "Восточный экспресс".
9.40 "Мыши-рокеры с Марса".
10.05 "ПОСТмузыкальные новости".
10.20 "Аптека".
10.35 Реклама. Нон-стоп лист.
10.40 Х/ф "Сумашедшие на стадионе".
12.00 "Катастрофы недели".
12.30 "Дежурная аптека", 4, 5 с.
18.00 Мультфильмы.
18.15 "Благая весть".
18.40 "Те, кто..."

12 и 5 КАНАЛЫ

19.00 Ток-шоу "Я сама".
20.00 Реклама. Нон-стоп лист.
20.10 "Музыкальный подарок".
20.30 "Скандалы недели".
21.00 "02". Программа пресс-службы МВД РБ.
21.15 "Восточный экспресс".

12 КАНАЛ

21.30 Х/ф "Академия ниндзя".
22.45 "Стиль" (CNN).
23.05 "ПОСТмузыкальные новости".
23.20 "Ночная жара".
00.20 Диск-канал "Ночной гость".

15, ЧЕТВЕРГ

12 КАНАЛ

9.00 Программа передач.

9.05 "90х60х90".
9.20 "Восточный экспресс".
9.35 "Мыши-рокеры с Марса".
10.05 "ПОСТмузыкальные новости".
10.20 "Аптека".
10.30 Реклама. Нон-стоп лист.
10.40 Х/ф "Выйти замуж за капитана".
12.15 Программа "02".
12.30 "Дежурная аптека", 6 с.
18.00 Мультфильмы.
18.15 "Благая весть".
18.40 "Музыкальный подарок".

12 и 5 КАНАЛЫ

19.00 Х/ф "Ва-банк".
20.35 Реклама. Нон-стоп лист.
20.45 Телеигра. "Деньги... Деньги? Деньги!".

12 КАНАЛ

21.30 Книжное обозрение.
21.40 Х/ф "Полуденный кошмар".
23.15 "ПОСТмузыкальные новости".
23.30 "Ночная жара".
00.30 Диск-канал "Все это рок-н-ролл".

16, ПЯТНИЦА

12 КАНАЛ

9.00 Программа передач.
9.05 "90х60х90".
9.20 "Мыши-рокеры с Марса".
9.50 "ПОСТмузыкальные новости".
10.05 "Аптека".
10.15 Реклама. Нон-стоп лист.
10.25 Х/ф "Любовь немолодого человека".
12.00 Территория ТВ-6: "В Ноябрьске хорошая погода".
12.30 "Дежурная аптека", 7 с.
18.00 Мультфильмы.
18.15 "Благая весть".
18.40 "Музыкальный подарок".

12 и 5 КАНАЛЫ

21.30 Х/ф "Терминатор-2. Судный день".
23.25 "ПОСТмузыкальные новости".
23.40 Транс-шоу Жан-Поля Готье.

17, СУББОТА

12 КАНАЛ

9.00 Программа передач.
9.05 "90х60х90".
9.20 Мультсериал "Ветер в ивах", 38 с.
9.30 Х/ф "Золотой ключик".
11.05 "Восточный экспресс".
11.20 "Подводная одиссея команды Кусто".
12.10 "Раз в неделю".
12.40 Реклама. Нон-стоп лист.
12.50 Х/ф "Чертенок".
13.35 "Благая весть".
14.40 Спектакль "Миллионерша".
17.10 Х/ф "Лучшие друзья".
18.00 Сериал "Мстители", 20 с.

12 и 5 КАНАЛЫ

19.00 "Все для смеха", 7, 8 вып.
19.50 "Музыкальный подарок".
20.10 Реклама. Нон-стоп лист.
20.20 Х/ф "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона", ф. 2, 1с.

12 КАНАЛ

21.30 "ПОСТмузыкальные новости".
21.45 "На вкус и цвет".
22.00 Х/ф "Отважное сердце".

18, ВОСКРЕСЕНЬЕ

12 КАНАЛ

9.00 Программа передач.
9.05 "90х60х90".
9.20 "Ветер в ивах", 39 с.
9.45 Сериал "Флиппер".
10.40 "Подводная одиссея команды Кусто".
11.10 "Чай-клуб". В гостях у З. Герда.
11.40 Реклама. Нон-стоп лист.
11.50 Х/ф "Денис—угроза обществу".
13.15 "Благая весть".
13.40 Суперхоккей. СССР-Канада. 1972. Ответные матчи.
16.00 Х/ф "Холодная жара".
17.30 Мультфильм.
17.40 Сериал "Спасатели Малибу".
18.35 "Музыкальный подарок".

12 и 5 КАНАЛЫ

19.00 "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона", ф. 2, 2с.
20.15 Реклама. Нон-стоп лист.
20.20 "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона", ф. 2, 3с.

12 КАНАЛ

21.30 "Ужасы Стивена Кинга".
21.40 Х/ф "Криминальное чтиво".
00.35 Теледискотека "Партийная зона".

РАДИО

12, ПОНЕДЕЛЬНИК

6.12 "Анонс" - обзор передач на неделю.
6.20 Радиожурнал "Земля родная".
6.45 - 7.00 Информация, объявления.
7.22 Радиостудия "Биракан".
7.47 "Ин бизнес".
19.22 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)
19.52 "У микрофона—учитель".

13, ВТОРНИК

6.12 Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.)
6.40 Обзор республиканских газет.
6.45 - 7.00 Информация, объявления.
7.22 "Мадонна с пустым карманом" - какие существуют льготы для матерей-одиночек.
7.49 - 8.10 "Гуламта". В передаче принимает участие доктор исторических наук Д.Н.Т. Дамдинов.
12.10 - 13.00 К 80-летию народной артистки СССР М. Н. Степановой. Радиоспектакль "Фондов радио по пьесе "Гроза" А. Островского.
19.22 - 19.52 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)

14, СРЕДА

6.12 Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.)
6.40 Обзор республиканских газет.
6.45 - 7.00 Информация, объявления.
7.22 "Шанс" - музыкальный выпуск программы для молодежи.
7.47 - 8.10 "Бурятия на путях реформ". Беседа с министром социальной защиты населения республики Бурятия Степаном Гавриловичем Ефимовым.
19.22 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)
19.52 - 20.07 "Алтан зула". Передача для детей (на бур. яз.)

15, ЧЕТВЕРГ

6.12 Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.)
6.40 Обзор республиканских газет.
6.45 - 7.00 Информация, объявления.
7.22 "Резонанс". В передаче принимает участие настоятель Санкт-Петербургского дацана Д-Х. Самаев.
7.45 - 8.00 Утренний концерт.
12.10 - 13.00 Передача музыкальной редакции.
19.22 - 20.00 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)

16, ПЯТНИЦА

6.12 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)
6.40 Обзор республиканских газет.
6.45 - 7.00 Информация, объявления.
7.22 Ежедневная программа "Встречи".
7.45 - 8.00 "Тоонто нутаг".
12.00 - 13.00 Музыкальная программа "Числа вашего письма".
19.00 - 20.00 "Вчера, сегодня, завтра".
Еженедельная информационная программа на рус. и бур. яз.

17, СУББОТА

6.12 "Сельские заботы".
6.40 Обзор республиканских газет.
6.45 - 7.00 Информация, объявления.
7.22 "Как живешь, ветеран?".
7.45 - 8.00 "Радиобиблиотека"—стихи И. Цитова.
8.10 - 9.00 Ежедневная информационная программа "Вчера, сегодня, завтра".
19.00 - 20.00 "Степные мелодии".
радиожурнал.

18, ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.22 Информация, объявления.
7.30 - 8.00 Воскресный концерт (на бур. яз.)
8.10 - 9.00 Литературно-художественная программа "Алтаргана": беседа с участником Всероссийского совещания писателей Б. Т. Жигматовым; журнал "Байкал" в 1996 году.
9.00 - 10.00 Школьный канал - репортаж с детской колонии: "Эдиршүүл".
12.00 - 13.00 Радиоспектакль по пьесе Батоина "Год мыши".

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Рёспубликын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редакторай орлогшо С.Д.РИНЧИНОВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б.М.Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВИН. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ПИНТАЕВ В. И. (хэблэлэй директор), ЦЫРЕНДОРЖИЕВЦ.Б. (редактор), САМБЯЛОВА Т.В.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ,
Каландаришвиллин үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хууданан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4000. Хэблэлдэ тушаагданан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэлэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорзыйн телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүрдхэлдэ абтанхай. Заказ №26.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарин - 2-50-52, секретаридай - 2-60-91, таби нитгын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социальнo-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёдой, эрдэмэй болон нургуулиннуудай - 2-64-36 (даагшань), 2-57-63, олонингын хүдэлмэрини ба мэдээлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнуудай - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Мэрдэ корреспондентнууд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтерн - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.